

ÜRGÜP ARKEOLOJİ MÜZESİ'NDE YER ALAN BİR GRUP ATTİKA
FİGÜRLÜ VE SİYAH FİRNİSLİ SERAMİK
*A GROUP OF ATTIC FIGURED AND BLACK GLAZED POTTERY IN
THE MUSEUM OF ÜRGÜP*

Handan YILDIZHAN

Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü
Assist. Prof. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Faculty of Science and Letters, Department of
Archaeology

handanyildizhan@nevsehir.edu.tr
ORCID ID: 0000-0002-5623-2316

OANNES

Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi – International Journal of Ancient History
4/1, Mart – March 2022 Samsun
E-ISSN: 2667-7059 (Online)
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/oannes>

Makale Türü-Article Type : Araştırma Makalesi - Research Article
Geliş Tarihi-Received Date : 25.01.2022
Kabul Tarihi-Accepted Date : 02.03.2022
Sayfa-Pages : 197 – 233

 : <https://doi.org/10.33469/oannes.1062755>

This article was checked by Viper or

Atıf – Citation: YILDIZHAN, H., “Ürgüp Arkeoloji Müzesi’nde Yer Alan Bir Grup Attika Figürlü ve Siyah Firnisli Seramik”, *OANNES – Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 4/1, Mart 2022, ss. 197 – 233.

OANNES

Uluslararası Eskiçağ Tarihi Araştırmaları Dergisi

International Journal of Ancient History

4/1, Mart – March 2022

197 – 233

Araştırma Makalesi / Research Article

ÜRGÜP ARKEOLOJİ MÜZESİ'NDE YER ALAN BİR GRUP ATTİKA FİGÜRLÜ VE SİYAH FIRNİSLİ SERAMİK

A GROUP OF ATTIC FIGURED AND BLACK GLAZED POTTERY IN THE MUSEUM OF ÜRGÜP

Dr. Öğr. Üyesi Handan YILDIZHAN

Öz

1971 yılında Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne müsadere yolu ile kazandırılmış bir grup Attika figürlü ve siyah firnisli seramik, Ürgüp Müzesinin kurulmasının ardından bu müzeye nakledilmiştir. Ürgüp Müzesi Attika seramikleri, Klasik ve Erken Hellenistik Dönemde Orta Karadeniz Bölgesi ile Sardis ve Kelenderis gibi kentlerin Atina ile var olan ilişkilerine ışık tutacak özelliklere sahiptir. Dokuz farklı form ve üç farklı teknikte üretilmiş bu seramikler envanter kayıtlarına göre ağırlıklı olarak Salihli (Sardis), Gilindere (Kelenderis) ve Çorum olmak üzere üç farklı yerden gelmiştir. 5. yüzyılın ilk çeyreği ile 4. yüzyılın üç ile dördüncü çeyreğine tarihlenen seramiklerin, korunma durumlarından yola çıkarak, kesin olmamakla birlikte, birer nekropol buluntusu olduğu düşünülmektedir. Arkeolojik bağlamından uzak kalmış söz konusu bu grup üzerindeki çalışmanın amacı; değerlendirme sonuçlarını konunun uzmanlarıyla paylaşmak ve seramiklerin buluntu merkezleri açısından ne ifade etiklerini tartışmaya açmaktır.

Abstract

A group of Attic figured and glazed pottery was brought to the Museum of Anatolian Civilizations in Ankara in 1971 following a seizure process. These items were transferred to the Ürgüp Museum after its foundation. The Attic pottery held at the Museum of Ürgüp sheds light on the relationships that existed between Athens and the Central Black Sea Region and cities like Sardis and Kelenderis in the Classical and Early Hellenistic Period. According to inventory records, these ceramics, which are in nine different forms and in three different styles, came mostly from three different sites, namely, Salihli (Sardis), Gilindere (Kelenderis) and Çorum. Although not certain, it is believed that they were necropolis finds based on the protection to which the vessels, dated to between the first quarter of the 5th century and the third to fourth quarter of the 4th century, were subject. The aim of this study is to share the results of the evaluation on this group of pottery that had been removed from its archaeological context with experts on this subject and to generate discussion about the meaning of these ceramic based on where they were found.

Anahtar Kelimeler: Attika Siyah Figürlü Seramik, Attika Kırmızı Figürlü Seramik, Attika Siyah Firnisli Seramik, Ürgüp Müzesi. **Keywords:** Attic Black-Figure Pottery, Attic Red-Figure Pottery, Attic Black-Glazed Pottery, Ürgüp Museum.

Extended Abstract

A group of Attic figured and glazed pottery that had been brought to the Museum of Anatolian Civilizations in Ankara in 1971 after being confiscated was transferred to the Museum of Ürgüp once it was established. According to inventory records, these vessels, which are in nine different forms, came mostly from three different sites, namely, Salihli (Sardis), Gilindere (Kelenderis) and Çorum. Although not certain, it is believed that they were necropolis finds based on the protection to which the vessels, dated to between the first quarter of the 5th century and the third to fourth quarter of the 4th century, were subject.

The aim of this study is to share the results of the evaluation on this group of pottery that have been removed from its archaeological context with experts on this subject and to generate discussion about the meaning of these vessels based on where they were found.

In evaluating the Attic pottery, comparisons were conducted with similar examples, as the museum inventory records did not have any information regarding their related find contexts.

The Attic figured pottery in the museum collection was grouped as black-figure and red-figure pottery. Two black-figure samples dated to the first quarter of the 5th century were included in the inventory records as finds from Sardis and Kelenderis. All the red-figure samples recorded as finds of Sardis were squat lekythos dated to the late 5th century and the 3rd to 4th quarter of the 4th century. After examination of the black and red-figure pottery, it was determined that they were produced by four different workshop: the Haimon and the Lancut Group for the black figure-pottery and the Louvre Maid and Mina Painter for the red figure-pottery.

In addition, eleven black glazed pottery in seven different forms were examined in the museum collection. According to the inventory records, the finding place of these vessels, except one of them, was Sardis. As a result of the comparisons conducted mainly with the Athenian Agora findings, it was determined that these potteries were produced somewhere between the second quarter of the 5th century and the 3rd to 4th quarter of the 4th century.

The Attic pottery held at the Museum of Ürgüp sheds light on the relationships that existed between Athens and the Central Black Sea Region and cities like Sardis and Kelenderis in the Classical and Early Hellenistic Period.

As Kelenderis was the arrival place of the lekythos, one of two black-figure pottery that the museum has, the Attic pottery finds of Kelenderis and the relationships that the cities had with one another needed to be examined.

Among the cities of the Cilicia region, Kelenderis had the most Attic pottery. It is known that the Attic pottery found in the illegal excavations conducted in the Kelenderis necropolis in the 1960s and 1970s were brought primarily to the Museum of Erdemli and to the Museum of Anatolian Civilizations in Ankara after being confiscated. There are also lekythos samples from the Haimon Group among the Attic pottery found in these museums and during the systematic excavations carried out in the Kelenderis necropolis. In light of this information, the lekythos of the Museum of Ürgüp, which was determined to be from the Haimon Group, should be evaluated as a Kelenderis necropolis finding that had been sold to the Museum of Anatolian Civilizations in Ankara. It is documented that the products of the workshops which produced black figure lekythos, like the Haimon Group, were preferred for use as grave gifts in the beginning of the 5th century in Anatolia, as well as in Greece. Considering this, it can be argued that for the Attic pottery imported to Kelenderis, the people followed the fashion of placing them as grave gifts, which could explain the relationship these vessels had with Classical Greece.

The vessels whose finding place was recorded as Sardis and which are kept in the museum gain considerable meaning when they are evaluated within the framework of the Sardis published Attic pottery. According to the published finds, thirty nine red-figure pottery fragments were unearthed in Sardis, and fifteen of them are dated to the 5th century. While it is tempting to attribute the fewer number of red-figure pottery compared to the number of black-figure samples to the political hostility in the 5th century, in Sardis during this period, a large number of black glazed and black-figure pottery were also imported. Researchers who have evaluated the inconsistency of the city in this period and found there to be no steady decline in trade with Athens explained the presence of these ceramics by the preferences of the Persian residents and their different tastes. Similarly, in spite of the hundreds of black glaze Attic pottery imported from Athens to Sardis in the 4th century, only ten red-figure examples were documented from the same century. In this regard, the Sardis pottery in the museum collection contributes new ideas about the city's known Attic pottery to the literature. The Attic pottery of the museum also adds three new painters to the Attic figured pottery repertoire of Sardis. The black- glaze Attic pottery, distinct from the repertoire of Sardis black glazed pottery; enriches the diversity of pottery found in the city.

A black glazed salt-cellar from Çorum in the museum opens a new window for researchers engaged in the relations between the Central Black Sea Region and Athens. Considering the research about the area where the salt-cellar was found and its relationships to its vicinity, the presence of this sample in Çorum raises several questions.

Giriş

1971 yılında Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne müsadere yolu ile kazandırılmış bir grup Attika figürlü ve siyah firnisli seramik Ürgüp Arkeoloji Müzesinin kurulmasının ardından bu müzeye nakledilmiştir. Envanter kayıtlarına göre eserler ağırlıklı olarak Salihli (Sardis), Gilindere (Kelenderis) ve Çorum olmak üzere üç farklı yerden gelmiştir.

5. yüzyılın ilk çeyreği ile 4. yüzyılın 3. ve 4. çeyreği arasına tarihlenen, dokuz farklı form ve üç farklı teknikte üretilmiş seramikler, buluntu durumlarına bağlı olarak yoğun kalker tabakası ile kaplıdır. Bu durum ve vazo formlarının tam korunmuş olması, kesin olmamakla birlikte, seramiklerin birer nekropol buluntusu olma olasılığını kuvvetlendirmektedir.

Arkeolojik bağlamından uzak kalmış seramikler üzerindeki bu çalışmanın amacı; müze koleksiyonunda yer alan Attika seramiklerini Anadolu'daki Attika seramikleri üzerinde çalışmalar gerçekleştiren araştırmacılara sunmaktır.

Buluntu yerleri ve ilişkili oldukları kontektler hakkında kesin bir veri bulunmayan seramiklerin değerlendirmesinde temel olarak başta Kıta Yunanistan, Anadolu ve antik dünyanın diğer merkezlerinde bulunmuş tarihsel kontektlere ait örneklerle yapılan karşılaştırılmalardan faydalanılmıştır. Bu değerlendirmede ayrıca dünya müzelerinin koleksiyonlarında bulunan eserler de dikkate alınmıştır.

Çalışmada incelenen on yedi seramik; buluntu yerlerine göre figürlü ve siyah firnisli seramikler olmak üzere iki ana grupta ele alınmıştır. Figürlü seramikler ise siyah ve kırmızı figürlü seramikler olarak iki alt gruba ayrılmıştır. Her grubun düzenlemesinde form (açık kaplar kapalı kaplardan önce gelecek şekilde) öncelikli olmak üzere kronolojik sıralama dikkate alınmıştır.

Salihli (Sardis) Attika Seramikleri

Siyah Figürlü Seramikler (SSFg.1, Fig.1)

Müze koleksiyonunda yer alan Attika siyah figürlü seramikler iki örnek ile temsil edilir. Bu örneklerden ilki (SSFg.1, Fig.1) içki kapları arasında oldukça popüler bir form olan bir cup-skyphos olup buluntu yeri Salihlidir. SSFg.1 form özelliği bakımından Ure'un K 2/3 sınıfı cup-skyphosları¹ içinde yer alır. Vazonun bezemesi ön ve arka yüzde kulp altı palmetleri arasında yer almaktadır. Bezemeler vazo zemini üzerine oldukça karikatürize bir şekilde silüet teknikte çizilmiştir. Ufak farkla birbirinin aynı olan vazonun A ve B yüzünde bir çubuğa yaslanmış (A ve B yüzde) ve elindeki çelengi (B yüzde) karşısındaki açılır kapanır bir sandalyede oturmakta ve lyra çalmakta olan bir kadına uzatan bir genç figürü yer alır. Her iki figürün de arka planında yapraklı dallar bulunmaktadır. Ürgüp örneğinin form ve bezeme açısından karşılaştırılabilecek en yakın benzerleri Atina Agorası², Maikop³ ve Olynhtos'ta⁴ gün ışığına çıkartılmış, Beazley tarafından⁵ Haimon Grubu'nun geç üyeleri ile ilişkilendirilen, Lancut Grubu tarafından bezenmiş skyphoslardır. Ure'un form sınıflandırması, Maikop ve Attika örnekleri ile

¹ Ure, 1927: 4, XXI, 139. 40.

² Moore-Philippides, vd., 1986: 96, 286, Kat. no. 1541, Pl.104.

³ Harper, 1974: 7. 11.

⁴ Robinson 1933; Pl.51, 37; Robinson 1938: Pl.19, 16a.

⁵ Beazley, 1971: 285; Beazley, 1956: 568, nos.649, 650; 509, nos. 665-668; 570, nos. 680-688; 571, nos.704-707.

Hamburg⁶, Prag⁷ ve Cenevre⁸ Müzeleri'nde yer alan benzer form ve bezeme özellikleri çerçevesinde değerlendirilen bu skyphosu 490-470 yılları arasına tarihlemek mümkündür.

Kırmızı Figürlü Seramikler

Bodur Lekythoslar (SKFg.1-4, Fig. 2-5)

Ürgüp Müzesi'nde bulunan Attika kırmızı figürlü seramiklerin tamamını bodur lekythos örnekleri oluşturur. Envanter kayıtlarına göre bu vazoların buluntu yeri Salihlidir. Bu nedenle bu lekythosların Sardis'in nekropol alanlarından⁹ kaçak kazılarla açığa çıkartılmış olma ihtimali oldukça yüksektir.

Kırmızı figürlü bodur lekythos örneklerinin hemen hepsi (SKFg.1-4, Fig. 2-5) bazı nüanslar dışında benzer form özellikleri gösterir. Huni şeklinde bir ağız bununan bu lekythoslar kısa ve silindirik bir boyuna sahiptir. Konik ağızdan boyna geçişte keskin bir profile, tıknaz bir gövdeye ve alçak dış bükey pofilli halka kaideye sahip vazoların boynundan çıkıp omuza bağlanan bir de şerit kulbu mevcuttur. Örneklerin çoğunda boyun ile omuzun birleştiği yerde plastik olarak yapılmış ince bir kuşak yer alır. Vazoların bezeme prensibinde ise gövdede, kulpun tam karşısında kırmızı figür tekniğinde yapılmış tekil insan ya da hayvan figürünün yer aldığı görülür. Figürler rezerve ya da yumurta dizisine sahip bir bant üzerine yerleştirilir.

Bodur lekythoslar arasında yer alan SKFg.1 (Fig. 2) 5. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlenen bodur lekythoslarda sıklıkla karşılaşılan Eupalia sahnesinin¹⁰ bir örneğini taşır. Ellerindeki mücevher ya da kozmetik eşyaların bulunduğu bir kutuyu taşımakta olan kadınların tasvir edildiği bu sahnelerde; kadınlar ellerinde taşıdıkları bu kutuları¹¹ düğün günü ya da düğünden bir sonraki gün olarak bilinen Eupalia'da armağan olarak sunarlar. Bir nekropol buluntusu olma ihtimali yüksek bu lekythos cenaze konteksi bağlamında ele alındığında; üzerindeki sahneyi ölen yeni evli kadınların veya evlilik çağındaki genç kızların öbür dünyaya geçişleriyle ilişkilendirmek¹² yanlış olmayacaktır. Vazo üzerindeki figür stilistik ve ikonografik özellikleri açısından yüz ve saç detayları, giysi kıvrımlarından tutun da sunu jesti içinde bulunmasına kadar Louvre Maid Ressamına atfedilen örneklerle¹³ yakın paralellik taşımaktadır. Bu nedenle Louvre Maid Ressamının sanat çevresiyle ilişkili bir sanatçı tarafından yapılmış olduğu tespit edilen bu eseri sanatçının üretimde bulunduğu 430 yılına tarihlemek mümkündür.

⁶ CVA, Hamburg, Museum Fur Kunst und Gewerbe 1, 64, Inv. 1917.1163, Fig. 37, Pl. (2013) 47. 3-4.

⁷ CVA, Prague, Musée National 1, 62, Fig.38, Pl.(087) 37.4.6

⁸ CVA, Genève 2, Pl. 67, 6-7.

⁹ Sardis nekropollerinden bulunmuş bodur lekythos örnekleri bilinmektedir bkz., Schaeffer-Ramage vd., 1997: Att. App.22, 24-25.

¹⁰ Klinger, 2002: 43-48.

¹¹ Ürgüp örneğinde, alışıla gelen bu sahnelerden farklı olarak, figürünün elinde her hangi bir kutu bulunmamaktadır.

¹² Alexandridou, 2011: 25.

¹³ Beazley, 1963: 1364. 6, 8; Moore 1997: 129, 267, Pl. 93, 943; Israel Museum, Inv. 80. 51. 95, bkz., Dayagi Mendels, 1989; Klinger 2002; CVA, Hannover, Kestner Museum, Inv. 765, 48, 1-2; CVA, Mannheim Reis Museum, 1. 42, 33. 1, P4.

Kırmızı figürlü bir diğer bodur lekythos ise SKFg.2'dir. Vazonun ön yüzünde rezerve ince bir bant üzerinde duran, sola yönelimli çömelmış ve kollarını önündeki bir nesneye doğru uzatmış çıplak bir erkek figürü yer alır (Fig. 3). Vazonun arka yüzünde hatalı pişmeden kaynaklı renk farklılıkları bulunmaktadır. SKFg.2'nin çömelen çıplak figürünü ikonografik ve stilistik olarak karşılaştırabileceğimiz en yakın örnekler çömelen çıplak eros tasvirlerinin yer aldığı bodur lekythoslardır¹⁴. Geç 5. yüzyıla tarihlenen bu örnekler ışığında SKFg. 2'yi onlarla aynı tarihe yerleştirmek mümkündür.

Gövdelerinde hayvan figürleri taşıyan bodur lekythoslar genel olarak 5. yüzyılın son çeyreği ile 4. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenir¹⁵. Bu tarz lekythoslar SKFg. 3-4 ile temsil edilmektedir. Birbirinden farklı iki atölyenin üretimi olan bu lekythoslarda ikonografik açıdan aynı konu işlenmiştir. Sağa yönelimli bir kuğu figürünün (Fig. 4) yer aldığı SKFg.3 benzer örnekleri¹⁶ ışığında Mina Ressamı ve atölyesi ile ilişkili bir sanatçı tarafından 400-375 yılları arasında üretilmiş olmalıdır.

Kuğu çiziminde Kat. no. 3'e göre daha karikatürize bir anlayışa sahip olan SKFg. 4'ü (Fig. 5) palmet bezemeli bodur lekythoslarla¹⁷ göstermiş olduğu form benzerliği nedeniyle 375-350 yılları arasına tarihlenmek mümkündür.

Attika Siyah Firnisli Seramikler (SSFr.1-11, Fig. 6-16)

Müze koleksiyonunda yedi farklı formda on bir adet siyah firnisli seramik tespit edilmiştir¹⁸. Envanter kayıtlarına göre bu seramiklerin, ÇSFr.1¹⁹ dışında, buluntu yeri Salihlidir.

Stemlessler (SSFr. 1-2, Fig. 6-7)

Salihli'den gelen siyah firnisli seramikler arasında iki adet stemless bulunur. Bunlar arasında bulunan SSFr. 1 (Fig. 6) Agora P 10359 sınıfı stemless ailesinden gelen Rheneia cup grubu²⁰ içinde yer alır. Buna karşın ilave dudaklı sığ gövdesinin yanı sıra alçak halka kaideye ve hafif iç bükey yatay kulplara sahip SFr. 1, bu özellikleriyle Agora P 10359 sınıfı stemlesslerden ayrılır. Eserin kaide altında ise mercan kırmızısı firnis mevcuttur. SSFr. 1 söz konusu özellikleri ve Atina Agorası 456 numaralı örnek ile gösterdiği yakın benzerlikten ötürü 480-470 yıllarından olmalıdır²¹.

¹⁴ CVA, Bologna, Museo Civia Archeologico, PU3B; CVA, Ostschweiz Ticino 1, 26, Pl. 18. 9-10; CVA, Bucarest 1, Institut D'Archeologie, 39, Pl. 34.10; Robinson 1933, 249, Pl.16.

¹⁵ Görkay, 2020: 361.

¹⁶ Görkay, 2020: 389, Fig. Att.109-110 (Mina Painter); Beazley, 1963: 1367. 22-23; Cambridge Museum of Classical Archaeology. Form için; Robinson, 1938: Pl.101, nr. 92; CVA, USA, 1 (Gallatin Collection 1), Pl. 26, nr. 10; Prague Charles University E71: Beazley, 1963: 1367. 5, Allard Pierson 10: CVA, Holland 4, (Allard Pierson 4) 47-48, Fig. 47.1, Pl. 204, 1-3; Paphos, District Museum 2524. 1: Francesco Muscolino 2012: Pl. 24. 4.

¹⁷ Benzer forma sahip palmetli lekythoslar için bkz., Görkay, 2020: 392, Fig. Att.130; CVA, Gottingen, Archeologisches Institut der Universität 4, 54-55, Taf. 14, 12-13, Beil. 6. 2.

¹⁸ Ürgüp Müzesi siyah firnisli seramik form repertuarı; stemless, cup skyphos, skyphos, kantharos, tuzluk, biberon ve parfüm şişesinden oluşmaktadır.

¹⁹ ÇSFr.1'in buluntu yeri Çorum olarak kaydedilmiştir.

²⁰ Sparkes-Talcott, 1970: 100.

²¹ Sparkes-Talcott, 1970: 100, 267, no. 456, Pl. 21, Fig. 5.

Stemlesler arasındaki bir diğer örnek olan SSFr. 2 (Fig. 7), Atina'da 5. yüzyılın üçüncü çeyreğinde üretilmeye başlanan ve 4. yüzyılın ikinci çeyreğine kadar devam eden narin stemlesler²² sınıfı içinde yer alır. SSFr.2 ağız ve ayak profile ile her ne kadar 5. yüzyılın 3. çeyreğinde üretilen Atina Agorası erken narin stemless örneklerini²³ hatırlatıyorsa da, tondosunda yer alan rulet bezemesi tarihlendirme için önemli bir kriter oluşturur. Atina Agorasından gelen verilere göre rulet bezemesi 390-380'lere değin kullanılmamıştır. 4. yüzyılın 2. çeyreğinde ilk kez karşılıklı rulet bezemesi, yüzyılın bağlantılı ya da serbest palmetlerden oluşan merkezi bir motifi çevreleyen basmaklıp bir bezeme halini alır²⁴. Bu bilgi çerçevesinde ve Atina Agorası 517 numaralı narin stemless'in tondosunda bulunan benzer rulet ve palmet bezemesinden²⁵ yola çıkarak SSFr.2'yi, 4. yüzyılın 2. çeyreğine tarihlendirmek mümkündür.

Cup Skyphoslar (SSFr.3-4, Fig. 8-9)

Siyah firnisli seramikler arasındaki iki cup skyphos örneği (SFr.3-4, Fig. 8-9) Sparkes ve Talcott'un Atina Agorası bulutuları için yapmış olduğu sınıflandırmaya göre kalın ağız kenarlı cup skyphoslar sınıfı²⁶ içinde yer alır. Kalınlaştırılmış, dış bükey dudaklı, derin gövdeli ve gövde üzerinde yaylarla birleştirilmiş yivlerle bezenmiş SSFr.3 (Fig. 8) dış bükey dudaklı, yivli stemlesslerden türemiş olmalıdır. SSFr.3 form ve dekorasyonu açısından Atina Agorası²⁷ ve Napoli Müzesi'nde²⁸ bulunan benzer örnekleri ışığında yaklaşık olarak 420 yılına tarihlenir. SSFr.4'ü (Fig. 9) ise Atina Agorası 617 numaralı²⁹ örnekle kurulan analogi neticesinde yaklaşık olarak 410 yılına yerleştirmek mümkündür.

Skyphoslar (SSFr.5-7, Fig. 10-12)

Envanter kayıtlarına göre Salihlide bulunmuş siyah firnisli seramikler arasında yer alan SSFr.5 (Fig. 10) alışlagelmiş siyah firnisli skyphos tiplerinden farklılık göstermektedir.³⁰ Örnek, sahip olduğu özellikleri bakımından Attika ve Korinth tipi skyphoslardan ayrılan daha melez formları temsil eden küçük bir grubun³¹ üyesidir. SSFr.5 yalın ağız kenarı, uzun konkav cidarı ile Atina Agorası no. 359³²; kaide yapısıyla, yan kenarındaki yiv hariç, Atina Agorası'nda 5. yüzyılın ortasına tarihlenen bir kuyuda bulunan no. 28³³ ile yakın paralellik gösterir. Bu nedenle kaide formuyla Attika tipi,

²² Sparkes-Talcott, 1970: 102-103.

²³ Sparkes-Talcott, 1970: 102-103, 269, no.483, Pl.22.50, Fig.5.

²⁴ Sparkes-Talcott, 1970: 30.

²⁵ Sparkes-Talcott, 1970: 104, 273, Pl.52, no. 517.

²⁶ Sparkes-Talcott, 1970: 111-112; Bu form Atina'da 5. yüzyılın son çeyreğinden itibaren üretilir.

²⁷ Sparkes-Talcott, 1970: 111-112, 279, no. 612, Pl. 27.

²⁸ CVA, Naples 2(2) 470, Pl.16. (1032) 2; 212, Pl. 19 (1041) 1.

²⁹ Sparkes-Talcott, 1970: 112, 279, no. 617, Pl. 27, Fig. 6.

³⁰ Bilinen siyah firnisli skyphos formlarının dışına çıkan bu örnek üzerinde değerli görüşlerini benimle paylaşan Doç. Dr. İlkan Hasdağlı'ya çok teşekkür ederim.

³¹ Bu tarz melez formlar için bkz., Boulter, 1953: 74-75, nos-27-28, 29. Fig. 2.

³² Sparkes-Talcott, 1970: 86, Fig. 4, no. 359, Pl. 17.

³³ Boulter, 1953: 75, nos. 28, Pl. 29. Fig. 2. Bu tip skyphoslar Ure'un skyphos tipolojisine göre Sınıf K2 içinde yer alır; Ure, 1927: 68.

gövde profili ile de Korinth tipi skyphosları hatırlatan SSFr.5, 480-450 yıllarından olmalıdır.

Attika üretimi siyah firnisli seramikler arasında temsil edilen diğer bir skyphos olan SSFr.6 numaralı örnek (Fig. 11) Sparkes ve Talcott'un Atina Agorası verilerine göre A Tipi (Attik Tip) skyphoslar³⁴ içinde yer alır. Bu tip skyphoslarda 5. yüzyılın sonlarında gövdede dış bükey bir kavis oluşmaya başlar. Bu kavis yüzyılın son dörtlüğünde daha bariz hale gelir³⁵. Form, 4. yüzyıla gelindiğinde, Salihli örneğinde de görüldüğü gibi büyük ağızlı, geniş gövdeli, ağız çapına oranla daralmaya başlayan kaideye sahip bir forma doğru evrilir. Bu yüzyılda bezeme prensibinde kaide oturma düzlemi ve kaide altı sıklığa rezervedir ve miltos kaplanarak eş merkezli firnisli daireler ile dekore edilir³⁶. SSFr.6 Atina Agorası³⁷, Antalya Karaçalı Nekropolü³⁸ ve Sardis'teki³⁹ bilimsel kazılardan gelen örneklerle ile kurulan analoji sayesinde 375-350 yıllarına tarihlenir.

SSFr.6'ya göre daha mat ve çift daldırma firnis belitileri gösteren SSFr.7'nin (Fig. 12) form olarak en yakın benzeri Atina'daki Memnon Sarnıcı'ndan⁴⁰ gelmektedir. SSFr.7, söz konusu bu örnekten hareketle 325'lerden daha geç tarihli olamaz.

Kantharos (SSFr.8, Fig. 13)

Ürgüp Müzesi'nde buluntu yeri Salihli olarak kayıtlı tek bir kantharos bulunmaktadır. SSFr.8 (Fig. 13) Sparkes ve Talcott'un sınıflandırmasına göre Atina Agorası kazılarında bulunmuş kalıplanmış ağız kenarlı kantharos örnekleri ile benzerlik taşır⁴¹. Form cup-kantharos kulplarının biraz değişmesiyle onlardan türemiş gibi görünmektedir⁴². Böylece form ağız ve gövde altına bağlanan kalın kulpları, kulpların ağız kenarındaki kare kesitli mahmuzları sayesinde cup-kantharoslardan daha sağlam bir hale gelmiştir. Kantharosların mahmuzlu kulplarının 4. yüzyıldaki gelişimine bakıldığında; başlangıçta küçük ve sivri birer çıkıntı halinde olan kulpların daha sonra düz kenarlı ve kare uçlu uzun bir şekle dönüştüğü görülür⁴³. 4. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren ise vazunun gövde bezemesinde, Ürgüp örneğinde de görüldüğü gibi, üzerinde birbirine yaylarla bağlanan kaburga şeklinde kabartmalar görülmeye başlar⁴⁴. Bu formun Atina Agorasında bulunmuş en erken benzer örneklerinin tondosunda bulunan bezemeler ise rulet baskı ile tamamlanmaktadır. Benzer bir şekilde Salihli örneğinin tondosunda da üç sıralı rulet baskı bulunmaktadır. Tüm bu veriler ve Atina Agorasında

³⁴ Sparkes-Talcott, 1970: 84-85, Pl.16-17; Boulter 1957: 195.

³⁵ Sparkes-Talcott, 1970: 84-85.

³⁶ James, 2018: 82, note 38-39.

³⁷ Sparkes-Talcott, 1970: no.350, Pl.16.

³⁸ Çokay Kepçe, 2006: 106-107, SFr. 13-14.

³⁹ Rotroff-Oliver, 2003: 21, no.11, Pl. 4.

⁴⁰ Rotroff, 1997: 94, no.152, Fig. 12, Pl.14.

⁴¹ Bu formun 4. yüzyılın başlarında üretilmeye başlayan cup kantharoslar kadar erken üretilip üretilmediklerine dair hiç bir veri yoktur, bkz., Sparkes and Talcott, 1970: 122.

⁴² Sparkes-Talcott, 1970: 122, no. 700, pl. 29, Fig. 7.

⁴³ Sparkes-Talcott, 1970: 122.

⁴⁴ Robinson, 1933: Pl. 150, 525; Robinson, 1938: Pl. 190, 192, 522 A ve B.

bulunmuş benzer bir kantharos örneği⁴⁵ ışığında SSFr.8'i 350-325 yılları arasına tarihlemek mümkündür.

Biberon (SSFr.9, Fig. 14)

Küçük, oldukça kapalı bir gövdede, omuza yakın bir alanda, gövdeye bağlan ince boru şeklindeki bir emzikle karakterize edilen bir biberon örneği (SSFr 9, Fig. 14) de müzedeki siyah firnisli seramikler arasında yer almaktadır. Genel olarak bu formun, emzik üzerinde yer alan aşınma ve diş izlerinden ötürü dokuz ayından büyük bebekler ya da engelliler tarafından kullanılmış olduğu düşünülmektedir⁴⁶. Bu kapların genellikle mezar hediyeleri arasından geliyor olması⁴⁷ formun ağırlıklı olarak bu amaçla kullanılmış olduğunu destekler niteliktedir. Bu güne kadar pek çok biberon örneğinin nekropollerden ele geçiyor olması Ürgüp Müzesi örneğinin de bir mezar hediyesi olabileceğini düşündürmektedir. Atina'daki Lenormant Caddesi Mezarlığı'ndan gelen iki örnek⁴⁸ ile Olynthos⁴⁹ ve Lipari⁵⁰ Nekropollerinde bulunan örneklerle kurulan analogiler sayesinde SSFr.9'u 450-425 yılları arasına tarihlemek mümkündür.

Parfüm Kabı (SSFr.10, Fig. 15)

Müzedede tespit edilen bir diğer siyah firnisli kap formu da parfüm kabıdır. SSFr.10 (Fig. 15) armut biçimli bir gövdeye, kısa ve dar bir boyunla bağlanan geniş daire şeklinde bir ağız tablası bulunan dar bir ağıza sahiptir. Dar ağız bir huni görevi gören kabın ağız tablası yanlardan boyuna doğru sarkar. Böylece ağız tablası parfümün sürülmesini sağlayan bir işleve sahip olur. Kabın içindeki kokulu yağı boşaltmayı sağlayan bir de hafif yivlendirilmiş dikey kulpu bulunur. SSFr.10'u tüm bu form özellikleriyle karşılaştırabileceğimiz en yakın örnek Atina Agorası buluntuları arasında yer alır. Atina Agorası örneği 375-350 yılları arasına tarihlendirilmiştir⁵¹. Atina Agorası örneğiyle aralarında kurulan yakın benzerlikten ötürü Ürgüp Müzesi örneğinin onunla aynı tarihten olduğu düşünülmektedir.

Gilindere (Kelenderis) Attika Seramiği

Siyah Figürlü Seramik

Lekythos (KSFg.1, Fig. 16)

Ürgüp Müzesi koleksiyonda bulunan siyah figürlü ikinci örnek ise bir lekythos'a ait olup (KSFg.1, Fig. 16) buluntu yeri Gilindedir. Form olarak Ure'un L tipi lekythos⁵² sınıflaması içinde yer alan bu örneğin gövdesi silindirik ve dardır. Ağız, boyun ve kulp kısmı kırılmış olan lekythosun omuzu üzerinde iki sıra ışın motifi bulunur. Omuzdan gövdeye geçişte iki ince firnis bant arasında karşılıklı nokta dizileri yer alır. Gövde üzerinde sadece vazunun

⁴⁵ Sparkes-Talcott, 1970: 122, 286, no. 700, Pl. 29, Fig. 7.

⁴⁶ Sparkes-Talcott, 1970: 161, note 3.

⁴⁷ Sparkes-Talcott, 1970: 161, note. 6.

⁴⁸ Sparkes-Talcott, 1970: 161, 320, no. 1197, Pls. 39, 47.

⁴⁹ Robinson, 1933: Pl.183, 180-183.

⁵⁰ Bernabo-Cavalier, vd., 1965: 25, note.3

⁵¹ Sparkes-Talcott, 1970: 163, 320, no.1023, Pl. 39.

⁵² Ure, 1927: 51, Pl. XIV, 113. 56.

ön yüzünden görülecek şekilde yerleştirilmiş bir symposium sahnesi vardır. Sahne her iki yanında oturmakta ve ellerinde çelenk tutan birer figür ve onların arasında soldan sağa doğru bir fülütist ile sahne ortasında klinede uzanmakta olan bir erkek figüründen oluşur. Sahnedeki figürlerin birçok özelliği ifade edilmemiştir⁵³. Bu figürlerden sadece klinede uzanan figürün yüz ayrıntısına az da olsa yer verilmiştir. Kaba taslak tasvir edilmiş figürlerde gözlenen özensizliğin benzeri elbise detaylarında ve detaylarda kullanılan kırmızı ek boyada da göze çarpmaktadır. Vazo gövdesinin arka yüzü ise rezevedir. Figürlü sahneden gövde altına geçişte ikili rezerve bant arasında bir kalın firnis bant yer alır. Gövde altı, gövde altına geçişteki iki kazıma çizgi haricinde, tamamen siyah firnislidir. Vazo bu özellikleriyle 5. yüzyılda Atina'da ölü gömme geleneklerinde önemli bir rol oynayan geç siyah figür lekythosların⁵⁴ tipik bir örneğidir. KSFG.1 üzerindeki sahne dünyanın çeşitli müzelerinde sergilenmekte olan Haimon Ressamı veya onula ilişki çağdaş bir atölye tarafından yapılmış lekythoslarla⁵⁵ yakın benzerlik göstermektedir. Bu benzerlik ve form özellikleri nedeniyle KSFG.1, 5. yüzyılın ilk yarısında eserler vermiş Haimon Ressamı ve atölyesi ile bağlantı bir eser olarak değerlendirilmelidir.

Çorum Attika Taklidi Seramiği

Siyah Firnisli Seramik

Tuzluk (ÇSFr.1, Fig. 17)

Ürgüp Müzesi'nde bulunan siyah firnisli seramikler arasında, Attika üretimi oldukları anlaşılan örneklerin yanı sıra Attika taklidi yerel üretim bir örneğin de varlığı tespit edilmiştir. Bir tuzluğa ait bu yerel üretim örneğin (ÇSFr. 1, Fig. 17) buluntu yeri envanter kayıtlarına göre Çorumdur.

ÇSFr.17 ayaklı Attina Agorası tuzlukları⁵⁶ ile paralellik göstermektedir. Disk ve halka kaideli olmak üzere iki sınıfta toplanmış ayaklı Attika tuzluklarının erken örnekleri disk kaideli iken, halka kaideli daha geç versiyonları esas olarak 4. yüzyılın ikinci ve üçüncü çeyreğinde yoğunlaşmıştır⁵⁷. Atina Agorasında 4. yüzyılda popüler hale gelen bu form Hellenistik dönem içlerine kadar uzanır⁵⁸.

Kalınlaştırılarak dışa çekilmiş dudacı, sıg yapısı ile birlikte kaide oturma düzlemi ve meme ucu çıkıntılı kaide altıyla alışılmadık bir form sergileyen

⁵³ Bu vazolar üzerindeki sahneler genelde birbirinin tekrarı olup, sahnelerdeki belirli mitolojik karakterler nadiren tanınırken bireysel figürler çoğu zaman tanınmaz haldedir.

⁵⁴ Brendle, 2018: 121. 5. yüzyılın ilk yarısında lekythoslar mezar hediyeleri arasındaki en yaygın formdur bkz., Görkay, 2020: 362.

⁵⁵ CVA, Agriente Museo Nazionale, Tav. 80. 1-2. Inv. c 808, 3-4. Inv. c 810; CVA, Bucarest 2, Collection at Dr. Geoges Maria Sereanu, 17-18, Pl.18, 1.3-5; Beazley, 1956: 551; CVA, Prague, Musée National 1, 77, Fig. 43, Pl. 48. 1. 3.

⁵⁶ Sparkes-Talcott, 1970: 137.

⁵⁷ Sparkes-Talcott, 1970: 137.

⁵⁸ Sparkes-Talcott, 1970: 137; Rotroff, 1997: 179, 1080 (300); Edwards, 1975: 32, Pl 44, no.52 (4. yüzyılın son çeyreği); Stewart, 2010: 130, no. 133, Fig. 205 (333-275) ; Egorova, 2017: 82, M-82, no. 305, Pl. 15, 152, Taf. 31 (325-300); Bilgin, 2015: Pl. III. 24 (4. yüzyıl son çeyreği).

Ürgüp Müzesi örneği, halka kaideli formuyla 4. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlenen Attika öncüllerinin⁵⁹ etkisinde üretilmiş olmalıdır.

Sıg yapısı ve tıknazlığı bakımından 4. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlenen Klazomenai⁶⁰, Mersin⁶¹ ve Alanya⁶² Müzesi örneklerini anımsatan ÇSFr.1, 4. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen Agora⁶³, Korinth⁶⁴ Pantikapaion⁶⁵, Nif⁶⁶ örnekleri ile göstermiş olduğu yakın paralellik nedeniyle onlarla aynı zaman dilimlerini paylaşıyor olmalıdır.

Sonuç

Ürgüp Müzesi'nde bulunan Attika seramikleri üzerinde gerçekleştirilen bu çalışmada üzerinde durulan en önemli husus bu seramiklerin buluntu merkezleri açısından ne ifade ettikleri konusudur.

Müzedede buluntu yeri Salihli (Sardis) olarak kayıtlı Attika figürlü ve siyah firnisli seramikler, Sardis'in yayınlanan Attika seramikleri⁶⁷ ele alınarak değerlendirildiğinde oldukça anlam kazanır. Sardis'te yayınlanan bulgular ışığında, otuz dokuz adet kırmızı figürlü seramik parçası ele geçmiştir⁶⁸. Bunlardan sadece on beş tanesi 5. yüzyıla tarihlenmektedir⁶⁹. Kırmızı figürlü vazoların siyah figürlülere oranla daha az oluşunu 5. yüzyıldaki siyasi husumette bağlamak oldukça caziptir⁷⁰. Ancak Sardis'te bu dönemde büyük miktarda siyah firnisli ve siyah figürlü seramiklerin ithal edildiği görülmektedir⁷¹. Atinalılarla ticarete belirgin bir düşüşün yaşanmadığı söz konusu bu dönemde Sardis'te gözlemlenen bu tutarsızlığı değerlendiren araştırmacılar bu durumu farklı beğenilere sahip Persli yerleşimcilerin tercihleri ile ilişkilendirmektedir⁷². Benzer şekilde 4. yüzyılda da Atina'dan

⁵⁹ Sparkes-Talcott, 1970: 303, Pl. 34, Fig. 349 (350-325).

⁶⁰ Zeren, 2005: 251-252, Şek. 75. Kat. No. 209 (350).

⁶¹ Yıldız, 2013b: 745, 749, Kat. No. 7, Fig. 7 a, b, c (350-325).

⁶² Yıldız, 2019: 855, 858, 866; Kat. no. 13, Fig. 13 (350-325).

⁶³ Rotroff, 1997: 179-1080 (300).

⁶⁴ Edwards, 1975: 32, Pl. 44, no.52 (4. yüzyılın son çeyreği).

⁶⁵ Egorova, 2017: 85, M-57, Pl. 15, 152, Taf. 31 (325-300).

⁶⁶ Bilgin, 2001: Pl. III. 24 (4. yüzyılın son çeyreği).

⁶⁷ Schaeffer-Ramage, vd.,1997: 65-127.

⁶⁸ Schaeffer-Ramage, vd.,1997: 67; Bunlardan yirmi dokuzu Harvard-Cornell kazılarında (Att. 108- Att.136) onu ise Buttler kazılarında (Att. App. 19-Att. App.28) gelmektedir.

⁶⁹ Bunlar arasında, nekropol buluntusu olan, palmet bezemeli bir bodur lekythos da yer alır; Schaeffer-Ramage, vd., 1997, Att.112.

⁷⁰ Schaeffer-Ramage, vd.,1997: 67; Bu husumet Sardis'in MÖ 499 yılında Atinalılardan yardım alan İonialılar tarafından saldırıya uğrayarak yakılıp yıkıldığı İonia İhtilali ile başlamış ve Sardis'teki Perslerin Spartalıların yanında yer alarak Atina'ya karşı saldırgan bir rol oynadığı Peloponnesos Savaşları sırasında da devam etmiştir.

⁷¹ Schaeffer-Ramage, vd.,1997: 67-68; Bunların büyük bir bölümü, en az altmış tanesi, politik olayların en fırtınalı olduğu 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir.

⁷² Schaeffer-Ramage, vd.,1997: 68. Benzer bir durum başka bir satraplık merkezi olan Daskyleionda da görülmektedir. 5-4. yüzyılda Persler ile Yunanlılar her ne kadar birbirlerinin düşmanı olsalar da Anadolu'daki Pers satraplık merkezlerinde yoğun miktarda Attika üretimi seramiklerin kullanıldığını Daskyleion örnekleri göstermektedir. Bu konu hakkındaki yorumlar için bkz., Coşkun 2004, 105-106; Coşkun 2006, 97.

Sardis'e ithal edilmiş yüzlerce siyah firnisli seramiğe karşın aynı yüzyılda sadece on adet kırmızı figürlü örneğin varlığı bilinmektedir⁷³.

Ürgüp Müzesi Attika seramikleri üzerinde gerçekleştirilen bu çalışma ile Sardis'in Attika siyah figürlü seramik repertuarına bir, kırmızı figürlü seramik repertuarına ise; ikisi geç 5. yüzyıla, diğer ikisi ise 4. yüzyıla tarihlenen toplamda dört yeni örnek eklenmiştir. Tamamı bodur lekythos örnekleri olan bu kırmızı figürlü seramikler bir yandan Lydia bölgesinde ele geçen Attika üretimi bodur lekythos koleksiyonuna ikonografik çeşitlilik açısından katkı sağlarken, diğer yandan da üretimleri Sardis'e ithal edilmiş Attikalı ressamların arasına⁷⁴ üç yeni isimi⁷⁵ kazandırmıştır. Öte yandan lekythosların kentteki varlığı litaratürden bilinen örneklerde olduğu gibi⁷⁶ daha önceden Lydialıların hâkim olduğu bilinen parfüm ve kokulu yağ pazarında Atinalıların da bir yer edinmiş olduklarının göstergesi olarak⁷⁷ değerlendirilmelidir.

Müze buluntuları arasında yer alan siyah firnisli seramik örneklerinin ise Sardis'in, sayıca en fazla temsil edilen grubu olan, siyah firnisli seramik repertuarının⁷⁸ dışında kalan formları içerdiği tespit edilmiştir.

Müze Koleksiyonunda bulunan iki siyah figürlü vazodan biri olan KSFg. 1'nin geliş yerinin Gilindere (Kelenderis) kayıtlı olması, Kelenderis'in Attina seramiği buluntularını ve her iki kentin birbiriyle olan ilişkilerini incelemeyi gerekli kılmıştır.

Kilikia bölgesi kentleri arasında Attika seramiklerinin en yoğun ele geçtiği merkezlerin arasında Kelenderisin birinci sırada yer aldığı yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur⁷⁹. Farklı tarihlerde Kelenderis Nekropollerinde gerçekleştirilen kaçak kazılarda açığa çıkartılan Attika üretimi vazoların Erdemli ve Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesine satılmış olduğu bilinmektedir⁸⁰. Kelenderis Nekropollerinde gerçekleştirilen gerek kurtarma gerekse 1986 yılından beri devam eden bilimsel kazılarda elde edilen sonuçlar da müzelerdeki buluntu yeri Kelenderis olarak kaydedilen bu seramiklerin olasılıkla kentin nekropollerinden gelmiş olduğu görüşünü desteklemektedir. Ayrıca Yıldız tarafından Kilikliya Bölgesi Attika seramikleri üzerine yapılmış bir doktora tezinde Kelenderis'te en yoğun bulunan Attika seramiği formunun lekythos olduğu tespit edilmiştir⁸¹. Büyük çoğunluğu ikincil tip denilen gruba giren Kelenderis'teki bu seramiklerin Haimon⁸² ve Sappho Ressamlarına ait örnekler olduğu belirlenmiştir⁸³. Bu bilgiler çerçevesinde Ürgüp Müzesi'nde yer alan KSFg.1'i de Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesine satılmış olan

⁷³ Schaeffer-Ramage, vd.,1997: Att. 113, Att. 119-120, 124-125, 132-133; Att. App. 22, 24-25. Bunlardan üçü bitkisel bezemeli bodur lekythostur; Att. App. 22, 24-25.

⁷⁴ Schaeffer-Ramage, vd.,1997: 68-69.

⁷⁵ Bunlar Lancut Grubu, Louvre Maid ve Mina Ressamlarıdır.

⁷⁶ bkz., dipnot 73 ve 77.

⁷⁷ Schaeffer-Ramage, vd.,1997:72, note 36.

⁷⁸ Schaeffer-Ramage, vd.,1997: 95-120; 126-127.

⁷⁹ Zoroğlu, 1994: 58-62; Yıldız, 2017: 283.

⁸⁰ Bu müzelerin haricinde Alanya, Silifke, Anamur, Adana, Karaman ve Ereğli Arkeoloji Müzeleri'nde de envanter kayıtlarına göre buluntu yeri Kelenderis olan Attika kökenli vazolar bulunmaktadır, bkz., Yıldız, 2017: 283, dipnot 2.

⁸¹ Yıldız, 2013a: 134, Tablo 8; Bu konuda ayrıca bkz., Zoroğlu, 2008: 1239.

⁸² Zoroğlu, 1994: 60, Res. 57.

⁸³ Yıldız, 2013a: 134.

Kelenderis Nekropolü buluntularından birisi olarak değerlendirmek yerinde olacaktır. Lekythos daha sonra Ürgüp Müzesinin kurulması aşamasında bu müzeye taşınmıştır.

Kıta Yunanistan'da 5. yüzyılın başlarında mezar hediyesi olarak Haimon gibi siyah figürlü lekythos üren atölyelerin ürünlerinin sıklıkla tercih edildiği bilinmektedir⁸⁴. Bu tip lekythosların kalite açısından ikinci derece işçiliğin ürünü olduğu var sayılmış olsa da⁸⁵ Marathon Tümülüsü örneğinde olduğu gibi çok zengin buluntular veren mezarlardan daha mütavazi mezarlara değin pek çok mezarda gün ışığına çıkartılmıştır⁸⁶. Bu durum dikkate alındığında Kelenderis'in Attika üretimi vazolar ithal edilerek bunları mezar armağanı olarak koyma modasını takip etmeleri⁸⁷ kentin Klasik Çağ Yunanistanı ile olan ilişkisine ışık tutar niteliktedir. Bu durumda Ürgüp Müzesi'nde korunmakta olan bu lekythos özelde Kelenderis genelde ise Kilikia Bölgesi Attika ithali siyah figürlü lekythos repertuarına eklenen yeni bir örnektir.

Bu çalışma ile Çorum'da ilk kez bir Attika siyah firnisli seramiği taklidinin belgeleniyor olması, ÇSFr.1'i müzedeki diğer siyah firnisli seramikler arasında ayrıcalıklı bir konuma yerleştirmiştir⁸⁸. Bu durum eserin Çorum yakınlarındaki hangi antik yerleşimden gelmiş olabileceğinden tutun da, Kuzey Kapadokya bölgesi ile başta Atina olmak üzere Yunan kentleri arasındaki ilişkilere ve bu ilişkilerin kimbilir hangi boyutu ile şekillendiği anlaşılamayan yerel seramik üretimine değin pek çok konuyu gündeme getirmektedir. Tek başına bir buluntunun tüm bu konulara açıklık getiremeyeceği aşikardır. Yine de diğer yandan SFr.1'in bölgedeki varlığı Karadeniz'in güneyi ile Atina arasındaki ilişkiler üzerine çalışan araştırmacılar için yeni bir pencere açacak niteliktedir.

Buluntu yeri açısından ÇSFr.1'in gün ışığına çıkartıldığı Kızılırmak havzası yerleşim hattı kuzeyde Amisos'ta sona ermektedir. Bu yerleşimin hinterlandı ile olan ilişkilerine yönelik araştırmalar dikkate alındığında, bu örneğin Çorum'daki varlığı tartışmaya açık bir kaç öneriyi gündeme getirir.

Erken Tunç Çağı'ndan itibaren Karadeniz Bölgesini Sinope-Amisos kıyılarından Orta Anadolu'ya oradan da güneyde Toros Dağları ve Kilikya üzerinden Suriye ve Filistin'e bağlayan bir yol ağının varlığı önerilmektedir⁸⁹. Kızılırmak Vadisi boyunca uzanan bu yolun varlığı sadece Roma dönemi kilometre taşlarıyla⁹⁰ kanıtlanmışsa da; Herodotos (*Historia*, 1. 72; 2. 34) ve

⁸⁴ Brendle, 2018: 121-122.

⁸⁵ Boardman, 1974: 146; Kurtz, 1975: 79.

⁸⁶ Yayınlanan Atina mezarların incelenmesi sonucunda alelacele boyanmış bu siyah figürlü lekythosların 5. yüzyılda açık ara en çok tercih edilen kap formu olduğunu kanıtlanmıştır. Bu formun her sınıftan Atinalı için tercih edilen bir form olmasının ardındaki nedeler üzerine görüşler için bkz., Brendle, 2018: 121-122.

⁸⁷ Zoroğlu, 2008: 1239.

⁸⁸ Bu ayrıcalık Attika siyah firnisli seramik örnekleri tespit edilen Kızılırmak havzası merkezlerin sınırlı sayıda olmasından kaynaklanmaktadır, bkz., dipnot. 97-98; 106.

⁸⁹ Tunç Çağı rotası için bkz; Stoyanov, 2010: 405, fig 2; Gruney, 1964: Fig.1; MacQueen, 1975: 93-94; French, 1982: 19-28; Matessi, 2021: 10; güneyden gelen yol için bkz., Özgüç, 1980: 305; Saprykin, 1997: 24; Kerschner, 2010: 252; Tsetschladze, 2013: 77; Manelodakis, 2015: 84-85.

⁹⁰ French, 2012: 15, Conspectus maps. 5. 1. 1-2; 318, Distribution map. 5. 2. 1; Matessi, 2021: Fig. 3.

Strabon'un (*Geographika*, 12. 3. 3) referanslarına da dayanarak bu rotanın daha önceki dönemlerde de kullanıldığı düşünülmektedir⁹¹. Bu çerçevede ÇSFr. 1'e örneklik teşkil edebilecek seramiklerin Çorum'a rotanın güneyinde yer alan, Doğu Akdeniz liman kentleri üzerinden Kilikia Kapıları⁹² aracılığıyla ulaşmış olma ihtimali göz önünde bulundurulabilir. Diğer yandan 7. yüzyılda Miletos kolonisi olduğunu bilen Sinope ve Amisosun⁹³ 6.-4.yüzyıl boyunca da yukarıda bahsedilen rotanın⁹⁴ en kuzeyindeki müreffeh liman kentleri olarak varlığını devam ettirdiği düşünülmektedir⁹⁵. Ancak şimdiye kadar bu merkezlerdeki klasik yerleşimlerin hiçbirinin sistematik olarak kazılmamış olması⁹⁶ ve yayınlanmış mevcut arkeolojik veriler arasında Attika üretimi siyah firnisli tuzluk formuna rastlanmamış olması bu öneriyi netleştirmekten uzaktır.

Buna karşın Amisos ve civarında sürdürülen kurtarma kazılarında ele geçmiş 6. ve 5. yüzyıl⁹⁷ ile Geç Klasik-Erken Hellenistik Döneme tarihlenen⁹⁸ Attika siyah firnisli seramik buluntuları dikkat çekicidir. Pek çok araştırmacının da dikkat çektiği gibi; Amisos⁹⁹, Mecitözü¹⁰⁰, Akalan¹⁰¹, Boğazköy¹⁰² Alishar¹⁰³, Kaman Kale Höyük 'de¹⁰⁴ bulunmuş olan erken Yunan seramikleri ile Alishar¹⁰⁵ ve Kültepe'deki¹⁰⁶ Attika siyah firnisli; Sinope'deki¹⁰⁷ Attika figürlü seramik örneklerinin yanı sıra Amisos¹⁰⁸, Akalan¹⁰⁹, Pazarlı¹¹⁰,

⁹¹ Debord, 1999: 84-85, map. 2.

⁹² 5. yüzyıldan itibaren Kilikia Kapılarının Akdeniz ve İç Anadolu Platosu arasında doğal bir bağlantı yolu olarak kullanımı antik Yunan yazarları ve Roma coğrafyacıları tarafından belgelenmiştir; Xsenophon, *Anabasis*, 1. 2. 20-22; Rufus Curtius Rufus, *Historiae Alexandri Magni*, 3. 4. 1-15.

⁹³ Xenophon, *Anabasis*, 6.1.15; Diodorus, *Bibliotheca Historica* 14. 31. 2; Strabon, *Geographika*, 12. 3.11.

⁹⁴ Klasik Çağda Amisos-Sinop-Orta Anadolu-Kilikya rotası için bkz: Boardman,1999: 242, 245; Avram-Hind, vd., 2004: 962.

⁹⁵ Tsetskhladze Amisos'un Akalan, Amasya, Zela ve Caesarea'dan Tarsus'a uzanan ticaret yolu üzerinden İç Anadolu ile yoğun bir bağı olduğunu söylerken bkz. Tsetskhladze, 2011: 202; Dönmez 7. ve 6. yüzyıllarda bölgede varlıkları kuvvetli bir şekilde hissedilmeye başlayan Yunanlı kolonistlerin Kabalı, Sarımsaklı ve Erfelek nehirleri gibi doğal rotaları kullanarak İç Anadolu ile iletişim halinde kalmış olduklarını önermektedir, bkz., Dönmez, 2007a, 62.

⁹⁶ Summerer, 2007: 30.

⁹⁷ Şirin, 2020: 522, Res. 71-72.

⁹⁸ Arıkan Erciyas, 2001: 198, Fig. 60.

⁹⁹ Summerer, 2005a: 142-143, Abb. 1-3.

¹⁰⁰ Summerer, 2007: 30-31, Fig. 1; Fig. 9.

¹⁰¹ Macridy Bey, 1907: Pl. 10; Cummer, 1976: Pl. 7, 53-57; Summerer, 2005b: 129, Pl. 66.1; Manoledakis, 2015: Fig. 2.

¹⁰² Bittel, 1976: 9-14; Bossert, 2000: Pl. 143, 1350 a-c, 1351.

¹⁰³ Von der Osten, 1937: Pl. 3.39; Metzger, 1967: 351-352, Fig. 2.

¹⁰⁴ Matsumura, 2000: Fig. 28, 30; Omura, 2011; 328.

¹⁰⁵ Waagé, 1937: 74, 76, Fig. 81. 1-2, Pl. VII.2.

¹⁰⁶ Tüysüz, 2021: 161-171.

¹⁰⁷ 1951-1953 yıllarında Sinop'ta gerçekleştirilen Akurgal-Budle kazılarında bir gurup Attika üretimi figürlü seramik gün ışığına çıkartılmıştır. Bu seramikleri inceleyen Görkay bu gruptaki kırmızı figürlü vazaların sayılarındaki artışı Perikles'in politikası çerçevesinde kente yerleşen Atinalı vatandaşların varlığıyla ilişkilendirmektedir; Görkay, 2000: 359, 363.

¹⁰⁸ Summerer, 2005a: 146, Abb. 4-5; Summerer, 2008: 268, Fig. 3.

¹⁰⁹ Åkerström, 1966: 126-194; Summerer, 2005b: Taf. 67.1, 68. 1-2; Taf. 69.1-2; Taf. 70.1; Taf. 72. 1-2; Taf. 73.1, 4; Summerer, 2007: 31, 34, Fig.10; Summerer, 2008 265, fig 5; Summerer, 2008: 267, Fig. 2.269, Fig. 4-5; Manoledakis, 2015: Fig. 4

Ladik/Köy İçi Tepesi¹¹¹ Boğazköy¹¹² ile Kaman-Kale Höyük¹¹³, Paralı Tepe¹¹⁴ ve Kululu'da¹¹⁵ bulunan mimari terrakotalar, Yunanlılar ile yerli halklar arasındaki temasların Kızılırmak havzasında yoğunlaştığının bir göstergesidir¹¹⁶.

Diğer yandan Bronz Çağ'da Boğazköy'ü Gordion üzerinden batıya bağlayan bir iç yolun da varlığı bilinmektedir¹¹⁷. Bu yolun Hellenistik Dönemde de Karadeniz kıyılarını Gordion'a bağlayan yolun parçası olarak varlığını devam ettirdiği Gordion'da gün ışığına çıkartılan Erken Hellenistik Döneme tarihlenen Sinope, Heraklia ve Khersonesos gibi Karadeniz orijinali amphoralar¹¹⁸ tarafından doğrulanmaktadır. Ayrıca bu amphoralar ışığında onlarla aynı kontekte yer alan bir Attika taklidi siyah firnisli bir tuzluk örneği¹¹⁹ Stewart tarafından Ege'deki üretim merkezlerinden ziyade Karadeniz'den ithal edilmiş bir örnek olarak değerlendirilmiştir¹²⁰. Tüm bu veriler ÇSFr.1'in Çorum yakınlarındaki yerleşimlerden herhangi birine, Doğu Akdeniz'de yer alan liman kentlerinden ziyade, Karadeniz kıyısındaki Yunan kolonilerinden birinden gelmiş olabileceğini de düşündürebilir. Ancak eldeki tek bir örnek ile mevcut arkeolojik verilerin sınırlı kapsamı ve karakteri maalesef bu rotalardan herhangi birisini doğrulamaktan oldukça uzaktır. Buna karşın bahsi geçen bu rotaların farklı zaman ve derecede de olsa her zaman işlevselliğini korumuş olduğu söylemek mümkündür. Böylece bahsedilen yol ağlarından herhangi biri üzerinden bölgeye ulaşan bu form, Attika orijinalini tanıyan yerel ya da göçmen ustalar¹²¹ tarafından üretilmiş olmalıdır.

Ürgüp Müzesi Attika seramiklerinin incelendiği bu çalışma ile ulaşılan sonuçların aralarında litaretürde bilinmeyen veriler sunuyor olması, arkeolojik bağlamından kopmuş bu tarz müze eserleri üzerinde gerçekleştirilen incelemelerin önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Bu çalışma ile ulaşılan yeni sonuçlar; Orta Karadeniz Bölgesi ile Sardis ve Kelenderis gibi kentlerin Klasik ve Erken Hellenistik Dönem'de başta Atina olmak üzere Yunan kentleri ile olan ilişkilerinin anlaşılması noktasında kaydedilen yeni kanıtlar arasında

¹¹⁰ Åkerström, 1966: Pl. 84, 4, 8, .3; 88, 1-4; Akurgal, 1943: Fig. 103; Boardman, 1999, 92; Manoledakis, 2015: Fig. 3.

¹¹¹ Summerer, 2007: 31-32, Fig. 4-5, 10; Summerer, 2008: 270-271, Fig. 6-7; Dönmez, 2005: 71; Dönmez, 2007b: 109, Fig. 12, 13.

¹¹² Bossert, 2000: 145; Meyer, 1960: 69-75, Fig. 18-20; Akerstörn, 1966: 190-191. Fig. 63.

¹¹³ Summerer, 2007: 33, Fig. 10.

¹¹⁴ Manoledakis 2015: 82; Bossert, 2000: Fig. 4; Summerer, 2007: 32, Fig. 10.

¹¹⁵ Bossert, 2000: Fig. 4.

¹¹⁶ Summerer, 2007: 34, Fig. 9-10.

¹¹⁷ Garstang, 1943: 35-41; Aynı yolun 8. ve 7. yüzyıldaki kullanımı için bkz., Birmingham, 1961: Fig. 12; 6 yüzyıl ortasındaki kullanımı için bkz., Young, 1963: 350, Fig. 1-2.

¹¹⁸ Lawall, 2010: 162-165.

¹¹⁹ Stewart, 2010: 82-83, Fig. 39.

¹²⁰ Bu konudaki ayrıntılı değerlendirme için bkz., Stewart 2010: 81-85.

¹²¹ Anadolu'nun pek çok yerleşim merkezinde belgelendiği üzere; 5. yüzyılın sonlarından itibaren yerel siyah firnisli seramik üretimine ilişkin örnekler, muhtemelen Peloponnesos Savaşı sonucunda göç eden Attikalı göçmen çömlekçiler tarafından başlatılmış olmalıdır. Bu konu hakkındaki tartışmalar için bkz. Cook, 1965, 143; Sparkes-Talcott, 1970: dipnot. 17. Ayrıca Ephesos'ta ele geçen ve geç 4. yüzyıla tarihlenen bir yazıttan iki Atinalı çömlekçiye tanrıça için hydria ve siyah firnisli seramik üretmeleri karşılığında vatandaşlık hakkı tanındığı bilinmektedir, bkz., Keil, 1913: 232, 239; MacDonald, 1981: 159, 168.

yerini almış olup, bu konudaki araştırmalara katkı sağlayacak somut birer delil oluşturmuştur.

Katalog

Katalogun hazırlanmasında *Munsell Soil Color Charts, 2000 New York Edition* kullanılmıştır. Kullanılan tüm ölçüler cm. cinsindedir. Katalog Kısaltmaları: SSFg: Sardis Siyah Figürlü Seramik, SKFg: Sardis Kırmızı Figürlü Seramik, SSFr: Sardis Siyah Firnisli Seramik, KSFG: Kelenderis Siyah Figürlü Seramik, ÇSFr: Çorum Siyah Firnisli Seramik, AÇ: Ağız çapı, h: Yükseklik, G: Genişlik, KÇ: Kaide çapı, Kat. no.; Katalog numarası; Müz. env. no: Müze envanter numarası, Fig.: Figür.

Salihli (Sardis) Attika Seramikleri

Siyah Figürlü Seramikler

Cup-Skyphos

SSFg. 1- Attika üretimi cup-skyphos, Müz. env. no: 629, (Fig. 1), Buluntu Yeri: Salihli (Sardis)

AÇ: 14, KÇ: 8, h: 7.9; Hamur: 2.5 YR 46/6 light red, Finis1: 7.5 YR 2.5/1 black, Firnis 2: 10 R 3/8 dark red

Tanım: Dudak, gövde altı ve kaide firnisli, kaide yan kenarı rezerve. İç yüz tondoya kadar mercan kırmızısı üzerine siyah firnisli. Dış yüz kulp altı palmetleri arasında kalan rezerve alanda; A yüzünde silüet teknikte bir çubuğa yaslanmış bir genç önünde, oturmakta ve lyra çalmakta olan bir kadın ve arka planda dallar. B yüzünde bir çubuğa yaslanmış ve elindeki çelengi, oturmakta ve lyra çalmakta olan bir kadına uzatan bir genç ve arka planda dallar. Kaide altında mercan kırmızısı firnis üzerine merkezi noktalı çember.

Benzer Örnekler: Form: Ure, 1927: 4, 68-69, Pl. XXI (Groupe K2/3); Beazley, 1956; 568, nos. 649, 650; 509, nos. 665-668; 5701, nos. 704-707; Beazley, 1971: 285; Robinson, 1933: Pl.51, 37; Robinson, 1938: Pl. 19, 16a; CVA, Hamburg, Museum Fur Kunst und Gewerbe 1, 64, Inv. 1917.1163, Fig. 37, Pl. (2013) 47. 3-4; CVA, Prague, Musée National 1, 62, Fig.38, Pl.(087) 37.4.6; CVA Geneve 2, Pl. 67, 6-7; Bezeme; Moore-Philippides, vd., 1986: 96, 286, no. 1541, Pl. 104; Harper, 1974: 7, 11; Coşkun, 2010: 76, Fig.5, no.16-23. Lancut Grubu.

Tarih: 490-470

Kırmızı Figürlü Seramikler

Bodur Lekythoslar

SKFg. 1- Attika üretimi lekythos, Müz. env. no: 635, (Fig. 2), Buluntu Yeri: Salihli (Sardis)

AÇ: 2, KÇ: 4.2, h: 10.3; Hamur: 2.5 YR 5/6 red, Firnis: 10 YR 2/1 black

Tanım: Ağız, boyun ve gövdede figür harici alan ve kaide oturma düzlemi firnisli, kaide kenarı ve kaide altı rezerve. Ön yüzde kırmızı figür tekniğinde ellerini ileriye doğru uzatarak hafif öne doğru eğilmiş khiton giymiş bir kadın figürü ve sağında bir dal filizi. Figürün yürüme zemininde Ion kymationu.

Benzer Örnekler: Beazley, 1963: 1364. 6, 8; Moore, 1997: 129, 267, Pl. 93, 943; Israel Museum, Inv. 80. 51. 95, bkz., <https://www.imj.org.il/en/collections/363294>, Dayagi Mendels, 1989; Klinger, 2002; CVA, Hannover, Kestner Museum, Inv. 765, 48, 1-2; CVA, Mannheim Reis Museum, 1. 42, 33. 1, P4, Louvre Maid Ressamı.

Tarih: 430

SKFg. 2- Attika üretimi lekythos, Müz. env. no: 636, (Fig. 3), Buluntu Yeri: Salihli (Sardis)

AÇ: 3, KÇ: 4, h: 8.2; Hamur: 5 YR 6/6 reddish yellow, Firnis: 10 YR 2/1 black-2.5 Y 5/8 red

Tanım: Ağız, boyun ve gövdede figür harici alan ve kaide kenarı firnisli, kaide oturma düzlemi ve kaide altı rezerve. Ön yüzde kırmızı figür tekniğinde sola doğru çömelmiş ve kollarını önündeki bir nesneye doğru uzatan çıplak bir erkek figürü. Figürün üzerinde durduğu zemini betimleyen ince rezerve bir bant. Arka yüzde pişmeden kaynaklı firniste renk farklılıkları.

Benzer Örnekler: Çıplak ve çömelmiş erkek figürü ikonografisine en yakın örnekler için bkz., çıplak Eros figürleri; CVA, Bologna, Museo Civia Archeologico, PU3B; CVA, Ostschweiz Ticino 1, 26, Pl. 18. 9-10; CVA, Bucarest 1, Institut D'Archeologie, 39, Pl. 34.10; Robinson, 1933, 249, Pl.16.

Tarih: Geç 5. yüzyıl

SKFg. 3- Attika üretimi lekythos, Müz. env. no: 634, (Fig. 4), Buluntu Yeri: Salihli (Sardis)

AÇ: 3, KÇ: 5.3, h: 10.4; Hamur: 2.5 YR 5/6 red, Firnis: 5 YR 2.5/1 black

Tanım: Ağız, boyun ve gövdede figür harici alan ve kaide kenarı firnisli, kaide oturma düzlemi ve kaide altı rezerve. Ön yüzde kırmızı figür tekniğinde bir kuğu figürü.

Benzer Örnekler: İkonografik açıdan Görkay, 2020: 389, Fig. Att.109-110 (Mina Painter); Beazley, 1963: 1367. 22-23, Cambridge Museum of Classical Archaeology; Form için; Robinson, 1938, Pl.101, nr. 92; CVA, USA, 1 (Gallatin Collection 1), Pl. 26, nr. 10; Beazley, 1963: 1367. 5, Prague Charles University E71; CVA, Holland 4, (Allard Pierson 4) 47-48, Fig. 47.1, Pl. 204, 1-3, Allard Pierson 10; Francesco Muscolino 2012: Pl. 24. 4, Paphos, District Museum 2524. 1.

Tarih: 400-375

SKFg. 4- Attika üretimi lekythos, Müz. env. no: 637, (Fig. 5), Buluntu Yeri: Salihli (Sardis)

AÇ: 1.6, KÇ: 3, h: 6.2; Hamur: 5 YR 6/6 reddish yellow, Firnis: 10 YR 2/1 black

Tanım: Ağız, boyun ve gövdede figür harici alan ve kaide kenarı ve figür zemini harici alan ile kaide kenarı firnisli, kaide oturma düzlemi ve kaide altı rezerve. Ön yüzde kırmızı figür tekniğinde kuğu figürü ve sağında bir dal filizi.

Benzer Örnekler: Form için; Görkay, 2020: 392, Fig. Att.130; CVA, Gottingen, Archeologisches Institut der Universitat 4, 54-55, Taf. 14, 12-13, Beil. 6. 2.

Tarih: 375-350

Siyah Firnisli Seramikler

Stemlessler

SSFr. 1- Attika üretimi rheneia cup, Müz. env. no: 631, (Fig. 6), Buluntu Yeri: Salihli (Sardis)

AÇ: 8, KÇ: 3, h: 2.6; Hamur: 2.5 YR 6/6 light red, Firnis: 10 YR 2/1 black-7.5 YR 3/2 dark brown

Tanım: İlave kenarlı dudak, sıg gövde, hafif iç bükey yatay kulp, halka kaide. İç ve dış (sulandırılmış firnis nedeniyle fırça izleri görülmekte) tamamen firnisli. Rezerve kulp paneli. Kaide oturma düzlemi rezerve. Mercan kırmızısı firnisli kaide altında biri merkezde olmak üzere iki firnis bant.

Benzer Örnekler: Sparkes-Tallcot, 1970: 100, 267, no. 456, Pl. 21, Fig. 5.

Tarih: 480-470

SSFr. 2- Attika üretimi stemless, Müz. env. no: 630, (Fig. 7), Buluntu Yeri: Salihli (Sardis)

AÇ: 13.6, KÇ: 6.7, h: 4.6; Hamur: 2.5 YR 6/6 light red, Firnis: 10 YR 2/1 black

Tanım: İçte iç bükey profile sahip çıkıntılı dudak. Kaide kenarında yiv. Yarı parlak firnisli iç ve dış yüz. Tondoda üçlü rulet baskı ile çevrelenmiş birbirine bağlı beş adet palmet baskı. Kulp altı yanlış pişmeden ötürü kırmızı. Rezerve kaide oturma düzlemi. Kaide altında merkezi noktalı üç firnis bandı çevreleyen bir ince bir kalın iki firnis bant.

Benzer Örnekler: Form için benzer örnekler; Sparkes-Tallcot, 1970: 102-103, 269, no. 483, Pls. 22, 50, Fig. 5; Coşkun 2004, lev. 16, fig. 4, no. 40; Bezeme için benzer örnekler; Sparkes-Talcott, 1970: 104, 273, Pl.52, no.517.

Tarih: 4. yüzyılın 2. çeyreği

Cup-Skyphoslar

SSFr. 3- Attika üretimi cup-skyphos, Müz. env. no: 632, (Fig. 8), Buluntu Yeri: Salihli (Sardis)

AÇ: 14, KÇ: 7, h: 8.5; Hamur: 5 YR 6/6 yellowish red, Firnis: 10 YR 2/1 black

Tanım: İçte iç bükey dudak, dışta ağız-gövde geçişinde sert profil. Dışta gövdeden kaideye geçişte keskin dönüş. Kalıplanmış halka kaide. Kaide kenarında yiv. Tamamen parlak firnisli iç, dış yüz ve kulplar. Tondoda baskı olarak yapılmış merkezdeki dairenin etrafına yerleştirilmiş; birbirinden bağımsız dört palmeti çevreleyen çift çember arasında yumurta dizisi. Kaide altında, noktali merkezden başlayarak iki ince daireyi kapsayan bir firnisli biri rezerve olmak üzere iki bant.

Benzer Örnekler: Sparkes-Talcott, 1970: 111-112, 279, no. 612. Fig. 6; CVA, Napels 2(2) 470, Pl. 16. (1032) 2; 212, Pl. 19 (1041) 1.

Tarih: ca. 420

SSFr. 4- Attika üretimi cup-skyphos, Müz. env. no: 625, (Fig. 9), Buluntu Yeri: Salihli (Sardis)

AÇ: 14, KÇ: 7, h: 8.5; Hamur: 2.5 YR 4/6 red, Firnis: 2.5 YR 4/6 red - 2.5 Y 6/2 light brownish gray

Tanım: İçte çıkıntılı iç bükey dudak nedeniyle içte ve dışta ağız-gövde geçişinde sert profil. Kalıplanmış halka kaide. İç ve dış yüzde, kulplarda yanlış pişmeden ötürü kırmızıdan kahv rengimsi griye çalan firnis. Tondoda merkezi çift dairenin etrafına yerleştirilmiş çift daire ile çevrili beş adet palmet baskı. Firnisli ayak çemberi. Rezerve kaide oturma düzlemi. Kaide altında merkezdeki daire etrafında iki ince bir kalın firnisli bant.

Benzer Örnekler: Sparkes-Talcott, 1970: 112, 279, no. 617, Pl. 27, Fig. 6.

Tarih: ca. 410

Skyphoslar

SSFr. 5- Attika üretimi skyphos, Müz. env. no: 627, (Fig. 10), Buluntu Yeri: Salihli (Sardis)

AÇ: 14, KÇ: 8, h: 9.3; Hamur: 2.5 YR 6/8 red, Firnis: 10 RY 2/1 black - 2.5 Y 2.5/1 black

Tanım: Tamamen firnisli iç, dış yüz ve kulp. Gövde üzerinde pişirme hatasından kaynaklı firniste renk geçişleri. Kaide oturma düzlemi ve kaide altı rezerve. Kaide altı merkezi noktali iki firnis bant.

Benzer Örnekler: Gövde profili açısından; Sparkes-Talcott, 1970: 86, 260, Fig. 4, no. 359, Pl. 17; Kaide profili açısından: Boulter, 1953: 75, nos. 28, Pl. 29. Fig. 2.

Tarih: 480-450

SSFr. 6- Attika üretimi skyphos, Müz. env. no: 628, (Fig. 11), Buluntu Yeri: Salihli (Sardis)

AÇ: 10, KÇ: 4, h: 10; Hamur: 2.5 YR 5/6 red, Firnis: 10 YR 2/1 black

Tanım: Dışa açılan ağız, dış bükey profilli halka kaide. Firnisli iç ve dış yüz. Rezerve kaide oturma düzlemi. Kaide altında miltoş üzerine merkezi noktali daire.

Benzer Örnekler: Sparkes-Talcot, 1970: 85, 260, no. 350, Pl.16; Çokay Kepçe, 2006: 106-107, SFr 13-14; Rotroff-Oliver, 2003: 21, no.11, Pl. 4.

Tarih: 375-350

SSFr. 7- Attika üretimi skyphos, Müz. env. no: 626, (Fig. 12), Buluntu Yeri: Salihli (Sardis)

AÇ: 11, KÇ: 6, h: 10; Hamur: 2.5 YR 5/6 red, Firnis: 2.5 Y 3/1 very dark gray – 7.5 YR 3/2 dark brown

Tanım: Yok denecek kadar az kireçli hamur. Dışa açılan ağız, dış bükey profilli halka kaide. Firnisli iç yüz. İki kere daldırma firnisli dış yüz. Tamamen firnisli kulp ve kaide altı.

Benzer Örnekler: Rotroff, 1997: 94, no.152, Fig. 12, Pl.14; daha erken dönemden benzer ağız profili için bkz., Rotroff, 1997: 208, nos.1396, 1397, Fig 85. Pl.107. (MÖ 3. yüzyılın ilk çeyreği)

Tarih: 325

Kantharos

SSFr. 8- Attika üretimi kantharos, Müz. env. no: 633, (Fig. 13), Buluntu Yeri: Salihli (Sardis)

AÇ: 5.5, KÇ: 3.5, h: 2.5; Hamur: 2.5 YR 6/8 light red, Firnis: 7.5 YR 2/1 black-2.5 YR 4/6 black

Tanım: Dışa kalınlaştırılarak kalıplanmış ağız kenarı, dış bükey boyun, iç bükey gövde. İç, dış yüz, kulplar ve kaide tamamen firnisli. İki dış bükey bir iç bükey profilli kaide. Kaide oturma düzleminde bir yiv. Gövdede kabartma olarak yapılmış birbirine yaylarla bağlanan kaburga formu çıkıntılar. Kulp altında iç içe geçmiş ters V. Tondoda rulet baskı.

Benzer Örnekler: Form açısından; Sparkes-Talcot 1970: 122, no.700, Pl. 29, Fig. 7. Gövde üzerindeki yaylarla bağlı kabartma ve kulp altı ters v bezemesi açısından benzerleri; Olynthos örnekleri için; Robinson, 1933: Pl. 150, 525; Robinson, 1938: Pl. 190, 192, 522 A ve B; Panskoye örnekleri için: Stolba-Hannestad, vd., 2002: B5, B7, B11, B16, Pl. 76; Histria, Olbia ve Myrmekion örnekleri için: Sztetyllo, 1976: 76, Fig. 65.

Tarih: 350-325

Biberon

SSFr. 9- Attika üretimi biberon, Müz. env. no: 638, (Fig. 14), Buluntu Yeri: Salihli (Sardis)

AÇ: 2, KÇ: 4.5, h: 6.5; Hamur: 7.5 YR 5/4 brown, Firnis: 2.5 Y 3/1 very dark gray

Tanım: Geniş kıvrımlı gövde, iki iç bükey bir dış bükey ince profilli kaide. Kaide oturma düzlemi ve altı hariç iç ve dış yüz firnisli. Omuz tablasında iki ince kazıma daire yiv.

Benzer Örnekler: Sparkes-Tallcot, 1970: 161, 320, pls. 39, 47, 1197; Robinson, 1933: Pl.183, 180-183; Bernabo -Cavalier, vd., 1965: 25, note.3.

Tarih: 450-425

Parfüm Kabı

SSFr. 10- Attika üretimi parfüm kabı, Müz. env. no: 622, (Fig. 15), Buluntu Yeri: Salihli (Sardis)

AÇ:7, KÇ: 4.5, h: 9.4; Hamur: 5 YR 6/6 reddish yellow, Firnis: 10 YR 2/1 black, Ek Boya: 10 YR 4/4 dark reddish brown

Tanım: Yok denecek kadar az kireç katkılı hamur. Tamamen firnisli dış gövde. Dudak tablasında ek boya ile yapılmış ince daire bant.

Benzer Örnekler: Sparkes-Tallcot, 1970: 163, 320, Pl. 39, 1203.

Tarih: 375-350

Gilindere (Kelenderis) Attika Seramiği**Siyah Figürlü Seramik****Lekythos**

KSFg. 1- Attika üretimi lekythos, Müz. env. no: 881, (Fig. 16), Buluntu Yeri: Gilindire (Kelenderis)

h: 17, G: 6.5; Hamur: 5 YR 6/6 reddish yellow, Firnis: 7.5 YR 2.5/1 black, patlıcan moru ek boya.

Tanım: Kırık ağız boyun ve kaide. Silindirik gövde. Omuz üzerinde iki sıra şua motifi. Omuzdan gövdeye geçişte iki ince firnis bant arasında antitetik nokta dizileri. Gövdede sadece vazunun ön yüzünden görülecek şekilde yerleştirilmiş siyah figür tekniğinde bir symposium sahnesi. Sahnenin ortasında bir kline üzerinde uzanmakta olan bir insan figürünün karşısında diaulos çalan bir müzisyen ve onların her iki yanında ellerinde çelenk bulunan ve oturmakta olan birer figür. Gövde arka yüzü rezerve. Figürlü bölümden gövde altına geçişte ikili rezerve bant arasında firnisli bant. Gövde altına geçişte iki kazıma çizgi harici alan siyah firnisli.

Benzer Örnekler: Form; Ure, 1927: 51, Pl. XV, 113. 56. Bezeme; CVA, Agriento Museo Nazionale, Tav. 80. 1-2. Inv. c 808, 3-4. Inv.c. 810; CVA,

Buccarest 2, Collection at Dr. Geoeges Maria Sereanu, 17-18, Pl.18, 1. 3-5; Beazley, 1956: 551; Lynch, 2011; 191-192, no.15, Fig. 31. Benzer tarzda elinde çelenk tutan figür için; CVA, Barcelona, Musée Archéologique, 25, 1, Inv. 3829, Pl. 15. 6; CVA, Prague, Musée National 1 77, Fig. 43, Pl.48. 1. 3. Haimon Gurubu Ressamı.

Tarih: 5. yüzyılın ilk yarısı

Çorum Attika Taklidi Seramik

Siyah Firnisli Seramik

Tuzluk

ÇSFr. 1- Attika taklidi halka kaideli tuzluk, Müz. env. no: 566, (Fig. 17), Buluntu Yeri: Çorum

AÇ: 5.5, KÇ: 3.5, h: 2.5; Hamur: 5 YR 6/6 reddish yellow, Firnis: 2.5 Y 2.5/1 black

Tanım: Kireç katkılı hamur. Yuvarlatılmış içe dönük ağız, yarım küre gövde, halka kaide. Kaide altında merkezde çıkıntılı profil. Pişirme hatasından kaynaklı kırmızıdan siyaha değişen firnisli iç ve dış yüz. Rezerve kaide oturma düzlemi. Firnisli kaide altı.

Benzer Örnekler: Rotroff, 1997: 179, 1080; Edward, 1975: 32, Pl. 44, no.52; Egorova, 2017: 85, M-57, Pl. 15, 152, Taf. 31; Bilgin, 2015: Pl. III. 24; Zeren, 2004: 25, Şek.75, Fig. 209; Yıldız, 2013b: 745, 749, Kat. No. 7, Fig. 7 a, b, c. ; Yıldız, 2019: 855, 858, 866; Kat. no. 13, Fig. 13.

Tarih: 4. yüzyılın üçüncü- dördüncü çeyreği

Kaynakça

- ÅKERSTRÖM, Å., 1966. Die architektonischen terrakotten Kleinasiens, Lund, C.W. K. Gleerup.
- AKURGAL, E., 1943. "Bemerkungen zu den architektonischen terrakotta reliefs Aus Pazarlı in Phrygien", *Belleten* 43 7/25, 23-43.
- ALEXANDRIDOU, A., 2011, "The Early Black Figured Pottery of Attica in Context (c. a. 650-530 B. C. E.)", *Monumenta Graeca et Romana* 17, Leiden, Boston.
- ARIKAN ERCİYAS, B., 2001. *Studies in the Archaeology of Hellenistic Pontus. The Settlements, Monuments, and Coinage of Mithridates VI and His Predecessors*, University Cincinnati, Unpublished PhD. Thesis.
- AVRAM, A.-HIND, G.-TSETSKHLADZE, G. R., 2014. "The Black Sea Area", Ed: Mogens Herman Hansen- Thomas Heine Neilsen- *An Inventory of Archaic and Classical Poleis. An Investigation Conducted by The Copenhagen Polis Centre for the Danish National Research Foundation, 924-973, Oxford.*
- BEAZLEY, J. D., 1956. *Attic Black-Figure Vase-Painters*, Cambridge University Press, London.
- BEAZLEY, J. D., 1963. *Attic Red-Figure Vase-Painters (2nd edition)*, Oxford Clarendon Press, Oxford.
- BEAZLEY, J. D., 1971. *Paralipomena, Additions to Attic Black-Figure Vase Painters and Red-Figure Painters*, Oxford Clarendon Press, Oxford.
- BERNABO, L.-CAVLIER, M., 1965. *Meligunìs Lipaàra Vol. II, La necropoli greca e romana nelle Contrada Diana*, S. F. Flaccovio, Palermo.
- BİLGİN, M., 2015. "Pottery Finds from Nif-Olympus", Recent Studies on the Archaeology of Anatolia, *BAR International Series* 2750, Eds: Ergün Laflı-Sami Patçı, 27-40.
- BIRMINGHAM, J. M., 1961. "The Overland Route across Anatolia in the Eighth and Seventh centuries B. C.", *AST* 11, 185-195.
- BITTEL, K., 1976. *Die Hethiter, Die Kunst Anatoliens vom Ende des 3. Bis zum Anfang des 1. Jahrtausends vor Christus*, *Universum Der Kunst* 24, C. H. Beck, München.
- BOARDMAN, J., 1974. *Athenian Black Figure Vases*, Oxford University Press, New York.
- BOARDMAN, J., 1999. *The Greek Overseas: Their Early Colonies and Trade (4th edition)*, Thames and Hudson, London.
- BOSSERT, E. M., 2000. *Die Keramik phrygischer Zeit von Boğazköy/Hattuša* 18, Philipp von Zabern, Mainz am Rhein.
- BOULTER, C., 1953. "Pottery of Mid-Fifth Century from a Well in the Athenian Agora", *Hesperia* 22/2, 59-115.
- BOULTER, C., 1957. "Pottery from the Periclean Athens", *Archaeology* 10, 191-197.

- BRENDLE, A., 2018. "Athenian use of Black-figure Lekythos in Fifth-century Burial", *Archäologischer Anzeiger* 2018/1, 121-138.
- COOK, J. M., 1965. "Old Smyrna: Fourth-century Black Glazed Pottery", *BSA* 60, 143-153.
- COŞKUN, G., 2004. "Daskyleion'da Bulunan M.Ö. 5. Yüzyıl Siyah Firnisli Attika Seramikleri", *OLBA X*, 89-135, Lev. 13-20.
- COŞKUN, G., 2006. "Daskyleion'da M.Ö. 4. Yüzyıl Siyah Firnisli Attika Seramikleri", *OLBA XIII*, 83-114.
- COŞKUN, G., 2010. "Attic Pottery from Seyitömer Höyük", *TÜBA-AR* 13, 61-76.
- CUMMER, W. W., 1976. "Iron Age Pottery from Akalan", *IstMitt* 26, 31-39.
- ÇOKAY KEPÇE, S., 2006. *Antalya Karaçalı Nekropolü*, ADALYA Ek Yayını 4, AKMED, İstanbul.
- DAYAGI MENDELS, M., 1989. *Perfumes and Cosmetics in the Ancient World, The Israel Museum*, Jerusalem.
- DEBORD, P., 1999, *L'Asie Mineure au IVe Siècle (412-313 a. c.)*, Auonius Publications, Bordeaux.
- DÖNMEZ, Ş., 2005. "Orta Karadeniz Bölgesi'nde Önemli Bir Demir Çağı Yerleşimi: Ladik-Köyiçi Tepesi/Ikızarı", *Anadolu Araştırmaları* 18/1, 65-109.
- DÖNMEZ, Ş., 2007a. "Sinop Province during the Iron age in the Light of the New Research, *Anatolia Antiqua* 15, 59-65.
- DÖNMEZ, Ş., 2007b. "The Central Black Sea Region, Turkey, During the Iron Age: The Local Cultures and the Eurasian Horse-Riding Nomads", *Ancient Greek Colonies in the Black Sea 2, Vol. II, BAR International Series*, 1675, Eds: Demetrios Grammenos-Elias Petropoulos, 1207-1220, Oxford.
- EDWARDS, G. R., 1975. *Corinthian Hellenistic Pottery, Corinth VII.3*, The American School of Classical Studies at Athens, Princeton, New Jersey.
- EGOROVA, T. B., 2017. *Antique Black Glazed Pottery in the Collection of the Pushkin State Museum of Arts*, Moskova.
- FRANCESCO MUSCOLINO, G. G., 2012. *Vasi Attici Corinzi Apuli a Cipro*, Ediarch, Catania.
- FRENCH, D. H., 1982. "Mycenaeans in The Black Sea?", *Thracia Pontica* 1, 19-30.
- FRENCH, D. H., 2012. *Roman Roads and Milestones of Asia Minor, 3. Milestones, Fass. 3. 3., Cappadocia*, British Institute at Ankara, Electronic Monograph.
- GARSTANG, J., 1943. "Hittite Military Roads in Asia Minor", *AJA* 47, 35-62.
- GÖRKAY, K., 2020. "Corinthian, Attic Black-Figure and Red-Figure Pottery from Sinope, *Anatolia* 46, 347-453.

- GRUNY, O. R., 1964. *The Hittites*, Penguin Books, Baltimore.
- HARPER, P. O., 1974. "The Maikop Treasure", *From the Lands of the Scythians Ancient Treasures from Museum of the U. S. S. R. 3000 B. C. -100 B. C. The Metropolitan Museum of Art Bulletin 1973-1974*, New Series 32/5, 156-160.
- JAMES, S. A., 2018. *Corinth, Hellenistic Pottery The Fine Wares*, Corinth VII. 7, The American School of Classical Studies at Athens, Princeton, New Jersey.
- KEIL, J. 1913. "Ephesische Bürgerrechts-und Proxenedekrete aus dem vierten und dritten Jahrhundert v. Chr.", *Öjh* 16, 232-239.
- KERSCHNER, M., 2010. "The Lydians and their Ionian and Aeolian Neighbours", Ed: Nicholas Cahill, *The Lydians and their World*, Yapı Kredi Yayınları-Kültür Bakanlığı, İstanbul.
- KLINGER, S., 2002. "Puzzling postures and their meanings: The case of the L. M. Painter and his associates", *Rivista di Archeologia* 26, 43-48.
- KURTZ, D. C., 1975. *Athenian White Lekythoi: Patterns and Painters*, Oxford University Press, Oxford.
- LAWALL, M. L., 2010. "Pontic, Aegean and Levantine Amphorae at Gordion", Eds: Dominique Kassab Tezgör-Nino Inaishvili, *PATABS I: Production and Trade Amphorae in the Black Sea (Varia Anatoliaca 21)*, 159-165, İstanbul/Paris.
- LYNCH, K. M., 2011: *Symposium in Context, Pottery form a Late Archaic House near the Athenian Agora*, *Hesperia Supplement* 46, The American School of Classical Studies at Athens, Princeyon, New Jersey.
- MacDONALD, b., 1981 "The Emigration of Potters from Athens in the Late Fifth Century B. C. and its Effects on the Attic Pottery Industry", *AJA* 85/2, 159-168.
- MacQUEEN, J. G., 1975. *The Hittites and their Contemporaries in Asia Minor*, London.
- MACRIDY BEY, T., 1907. "Une Citadelle archaïque de Pont. Foilles du Musée Impérial Ottoman", *Mitteilungen der Vorderasiatischen Gesellschaft* 12/4, 165-167, Berlin.
- MANOLEDAKIS, M., 2015. "Greek Colonies and Southern hinterland; Looking closer into a long complex and multidimensional relationship", *The Danubian Lands Between the Balck, Agean and Adriatic Seas (7th B. C. and 10th Century A. D.) Proceeding of the Fifth International Congress on the Black Sea Antiquities, Belgrad 17-21 September 2013*, Eds: Gocha Tsetskhladze-Alexandru Avram, 81-90, Archaeopress, Oxford.
- MATESSI, A., 2021. "The ways of an empire: Continuity and change of route landscapes across the Taurus during the Hittite Period (ca. 1650-1200 BCE)", *JAA* 62, 1-20.

- MATSUMURA, K., 2020. "On the Manufacturing of the Iron Age Ceramics from Kaman-Kale Höyük", *Anatolian Archaeological Studies of Kaman-Kale Höyük* 9, 119-135.
- METZGER, H., 1967. "Perspectives nouvelles dans le domaine de L'archéologie classique Asie Mineure", *RA* 2, 344-361.
- MEYER, H. W., 1960. "Die phrygische Dachdeckung", *Mitteilungen der Deutschen Orient Gesellschaft* 78, 69-75.
- MOORE, M. B. - PHILIPPIDES, M. Z. P. - VON BOTHMER, D., 1986. *Attic-Black Figure Pottery, The Athenian Agora XXIII*, Princeton, The American School of Classical Studies at Athens, New Jersey.
- MOORE, M. B., 1996. *Attic-Red Figured and White Ground Pottery, The Athenian Agora XXX*, The American School of Classical Studies at Athens, Princeton, New Jersey.
- OMURA, S., 2011. "The stratigraphy in Kaman-Kalehöyük in Central Anatolia", Eds: S. R., Steadman and G., McMahon, *The Oxford Handbook of Ancient Anatolia 10,000-323 B. C. E*, Oxford 1095-1111.
- ÖZGÜÇ, T., 1980. "Excavations at the Hittite Site, Maşat Höyük: Palace, Archives, Mycenaean Pottery", *AJA* 84, 305-09.
- ROBINSON, D. M., 1933. *Excavations at Olynthus V, Mosaics, Vases, and Lamps of Olynthus found in 1928-1931*, The Johns Hopkins Press, Baltimore.
- ROBINSON, D. M., 1938. *Excavations at Olynthus XIII, Vases, found in 1934 and 1938*, The Johns Hopkins Press, Baltimore.
- ROTROFF, S., 1997. *Hellenistic Pottery: Athenian and Imported Wheel Made Table Ware and Related Material, The Athenian Agora XXIX*, The American School of Classical Studies at Athens, Princeton, New Jersey.
- ROTFOFF, S.-Oliver, Jr. A., 2003. *The Hellenistic Pottery from Sardis through 1994, Archaeological Exploration of Sardis Monograph 12*, Harvard University Press, England.
- SAPRYKIN, S. J., 1977. *Heracleia Pontica and Tauric Chersonesus before Roman Domination: VI-I Centuries B. C.*, A. M. Hakkeret, Amsterdam.
- SCHAEFFER, J. S. - RAMAGE, N. H. - GREENEWALT, Jr. C. H., 1997. *The Corinthian, Attic, and Laconian Pottery from Sardis, Archaeological Exploration of Sardis Monograph 10*, Harvard University Press, London.
- SPARKES, B. - TALCOTT, L., 1970. *Black and Plain Pottery of the 6th and 5th, and 4th Centuries B. C.*, *The Athenian Agora XII*, The American School of Classical Studies at Athens, Princeton, New Jersey.
- STEWART, S. M., 2010. *Gordion After Knot. Hellenistic Pottery and Culture*, University of Cincinnati, Unpublished Phd. Thesis.
- STOLBA, V. F. - HANNESTAD-BLINKENBERG, H., 2002. "Black-glazed, Red-figured and Grey Ware Pottery", Eds: Lise Hannestad-Vilademir Stolba-

- Alexander Sčeglov, *Panskoye I. Vol. 1. The Monumental bulding U6*, 27-149, Aarhus University Press.
- STOYANOV, T. (2010). “Sinope as a Trade and Cultural agent in the Trace during the Classical and Early Hellenistic Period”, *Ancient Civilizations from Scythia and Siberia*, 16, 405-578.
- SUMMERER, L., 2005a. “Amisos: eine Griechische Polis im Lander Leukosyrer”, *In Pont-Euxin et Polis: et Hellenis Polis Barbaron*, Actes du Xe Symposium de Vani 23-26 septembre 2002: *Hommage à Otar Lordkipanidzé et Piere Lévêque*, Eds: Daredjan Kacharava-Murielle Faudot-Evelyn Geny, 129-165, Besançon.
- SUMMERER, L., 2005b. “Griechische Tondächer im kappadokischen Kontext: Die Architektur Terrakotten aus Akalan”, Ed: Mikhail Treister, *Bilder und Objekte Als Träger kultureller und interkultureller Kommunikation im Schwarzmeergebiet*, Kollokium in Zschortau/Sachsen vom 13.02-15.02.2003, *Internationale Archäologie: Arbeitsgemeinschaft, Symposium, Tagung, Kongress*, Vol. 6, 125-139, Rahden/Westf: Leidorf.
- SUMMERER, L., 2007. “Greeks and natives on the southern Black Sea coast in antiquity”, Ed: St. Mitchell (Hrsg.), 27-36, *The Black Sea Region. Past, Present, and Future. Proceedings of the interdisciplinary Conference in Istanbul. 14-16 October 2004*, London.
- SUMMERER, L., 2008. “Indigenous Responses to Encounters with the Greeks in Northern Anatolia: The Reception of Architectural Terracottas in the Iron Age Settlements of the Halys Basin”, Eds: Pia Guldager Bilde-Jane. Hjrjal Petersen, *Meetings of the Cultures in the Black Sea Region: Between Conflict and Coexistence*, *Black Sea Studies* 8, 263-286, Aarhus University Press.
- TSETSKHLADZE, G. R., 2011. “Black Sea Trade”, Some Further General Observations, *ANAR* 19, 197-212.
- TSETSKHLADZE, G. R., 2013. “Not all things Greek came through Greek trade or at the hands of Greeks”, Eds: Gocha Tsetskhladze-Sümer Atasoy-Alexandru Avram-Şevket Dönmez- James Hargrave, *The Bosphorus: Gateway between the Ancient West and East (1st Millennium B. C.-5th Century A. D.)*, *BAR International Series* 2517, 69-82, Archaeopress, Oxford.
- TÜYSÜZ, B.. 2021. “Preliminary Assessments of Black Glazed Attic Pottery found at Kültepe, Cultural Exchange and Current Research at Kültepe and Its Surroundings”, Kültepe 1-4 August 2021, Eds: Fikri Kulakoğlu-Guido Kyrszat-Cécile Michael, Turnhout Brepols, Belgium.
- URE, P. N., 1927. *Sixth and Fifth Century Pottery from Excavations made at Rhitsona by R. M. Burrows in 1909 and P. N. Ure and A. D. Ure in 1921-1922*, 1927, Ed: Percy Neville Ure, Oxford University Press, London.
- ŞİRİN, O. A., 2020. “Çakalça-Karadoğan Höyüğü Kurtarma Kazısı: Amisos'ta Miletos Kolonizasyonuna Dair Bulgular”, *AMİSOS* 5/9, 513-551.

- WAAGÉ, F. O., 1937. "Greek, Hellenistic and Roman Pottery from Alişar", *The Alishar Hüyük Season of 1931-1932, Part. III. OIP 30*, Ed: Hans Hennig von der Osten, 74-78, The University of Chicago Press, Chicago, Illinois.
- WOLLEY, L., 1938. "Excavations at Al Mina, Suedia. I. The Archaeological Report", *JHS 58*, Part 1, 1-30.
- VON DER OSTEN, H. H., 1937. *The Alişar Höyük, Seasons of 1930-32, Part II, OIP 29*, Chicago.
- YOUNG, R. S., 1963. "Gordion on the Royal Road", *Proceedings of the American Philosophical Society*, 107/4, 348-364.
- YILDIZ, V., 2013a. *Akhemenid Dönemde Kilikya Bölgesi ve Yakın Çevresinde Attika Seramiği*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.
- YILDIZ, V., 2013b. "Mersin Müzesi'nde Bulunan Bir Grup Attik Vazo", *ADALYA, Armağan Dizisi 3, K. Levent Zoroğlu'na Armağan*, Ed: Mehmet Tekocak, 744-755, Antalya.
- YILDIZ, V., 2017. "Anamur Müzesi'nde Bulunan Kelenderis Kökenli Bir Grup Siyah Firnisli Seramik", *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 15/3*, 281-316.
- YILDIZ, V., 2019. "Alanya Müzesi'nden Bir Grup Siyah Firnisli Seramik", *Cevat Başaran'a 60. Yaş Armağanı*, Ed: Vedat Keleş-Hasan Kasapoğlu-Ertuğ Ergürer, Ersin Çelikbaş-Alper Yılmaz, 849-866, Ankara.
- ZEREN, M., 2004. *Klazomenai'de Ele Geçen M. Ö. 4. Yüzyıl Kap Formları*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- ZOROĞLU, L., 1994. *Kelenderis I, Kaynaklar, Kalıntılar, Buluntular*, Ankara.
- ZOROĞLU, L., 2008. "Kelenderis ve Karaçalı Nekropolleri: Klasik Çağa Ait İki Mezarlık Hakkında Düşünceler", *ADALYA, Armağan Dizisi 1, Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı*, Eds: İnci Delemen-Sedef Çokay Kepçe-Aşkıım Özdizbay-Özgür Turak, 1235-1246, Antalya.

Figürler

Figür 1- SSFg.1

Figür 2- SKFg.1

Figür 3- SKFg.2

Figür 4- SKFg.3

Figür 5- SKFr.4

Figür 6- SSFr.1

Figür 7- SSFr.2

Figür 8- SSFr.3

Figür 9- SSFr.4

Figür 10- SSFr.5

Figür 11- SSFr.6

Figür 12- SSFr.7

Figür 13- SSFr.8

Figür 14- SSFr.9

Figür 15- SSFr.10

Figür 16- KSFg.1

Figür 17- ÇSFr.1